

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD

ÅR 1956

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1958

INLEDNING

TILL

Samhällets barnavård / Kungl. Socialstyrelsen = [Public child welfare] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1934-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1928-1960.

År 1931, år 1934 utgiven av Statistiska centralbyrån.

1931-1949 med innehållsförteckning och sammanfattning på franska. 1950-1960 med innehållsförteckning och sammanfattning på engelska.

1937-1949 med parallelltitel på franska: Protection de l'enfance. 1951-1960 med parallelltitel på engelska: Public child welfare.

Efterföljare:

Socialhjälpen / Kungl. Socialstyrelsen = [Social assistance] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1959-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1957-1960

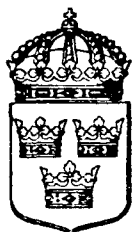
Socialvården / Statistiska centralbyrån = Social welfare statistics / National Central Bureau of Statistics. – Stockholm, 1963-1983. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1961-1981

Samhällets barnavård år 1956.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2012.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD

ÅR 1956

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1958

OFFICIAL STATISTICS OF SWEDEN
SOCIAL WELFARE

PUBLIC CHILD WELFARE
1956
SOCIAL WELFARE BOARD

STOCKHOLM 1958

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

FÖRORD

Socialstyrelsen framlägger härmed berättelse angående samhällets barnavård år 1956.

Inom styrelsen har ledningen av hithörande arbeten handhåfts av förste aktuarien Gustaf Holmstedt, under vilkens överinseende berättelsen utarbetats av amanuensen Bengt Sjöberg.

Stockholm i februari 1958.

ERNST BEXELIUS

ERLAND V. HOFSTEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Sammanfattning på engelska	6
I. Barnvårdsnämndernas verksamhet enligt barnvårdslagen	9
Primärmaterial	9
Barnvårdsnämnderna och den rättsliga grunden för deras ingripande	9
Förebyggande åtgärder	9
Skyddsuffostran	12
Samhällsvård	17
Vårdkostnader för omhändertagna barn	22
Fosterbarn	23
Allmän översikt	25
II. Barnvårdsmannaskap och bidragsförskott	27
III. Barnhemmen och barnkolonierna år 1956	33
IV. Ungdomsvårdsskolorna år 1956	41

CONTENTS

	Page
Summary in English	6
I. <i>The activity of the child welfare committees according to the Child Welfare Law</i>	9
Primary material	9
The child welfare committees and the Child Welfare Law	9
Preventive measures	9
Protective education	12
Public child care	17
Expenses of children taken care of ..	22
Foster children	23
General survey	25
II. <i>Child welfare guardians and maintenance advances</i>	27
III. <i>Children's homes and children's country camps in 1956</i>	33
IV. <i>Juvenile institutions in 1956</i>	41

Summary

Laws on Public Child Welfare

On public child welfare there are regulations in several laws, the most important of which is the Child Welfare Law of 1924 (with amendments). According to this Law every municipality must have a child welfare committee, which in special cases can interfere and provide protection, care or education for children and young people either through preventive measures or by taking charge of them for protective education or public care. The child welfare committee also supervises the foster care.

According to laws other than the Child Welfare Law it is the duty of the child welfare committee among other things to appoint child welfare guardians and to treat cases concerning the advancing of allowances for children, the so called maintenance advances.

The *preventive measures* can for children under 18 years consist of a warning to the parents, a warning to the child, prescription to utilize a suitable institution designed to supplement home training (e. g. day nurseries, vocational welfare schools, kindergartens) or to provide the child with a suitable occupation prescribed by the child welfare committee. Persons aged 18—21 may be kept by the committee to living an orderly life, or measures may be taken to provide work, when required. *Protective education* may be taken to when the circumstances are such that an interference ought to be done even against the consent of the parents. Hereto belong all cases of delinquency or children in danger of becoming delinquent, but also cases of mistreatment and serious neglect or some other danger to life or health. Before taking charge of a person for protective education, preventive measures should have been taken, so that no one should be separated from his home until it has proved impossible to obtain correction any other way. A child improperly cared for or in need of special care may be taken charge of for *public care*, provided that an allowance alone is not sufficient. However, this action always requires the consent of the parents. By *foster child* is meant every child less than 16 years of age who is reared in another private home than that of his parents or with a specially appointed guardian. Children taken charge of for protective education or public care, who

have been boarded out in private homes within the district of the responsible child welfare committee are expected from the supervision of foster children done by these committees.

Preventive Measures

In the course of 1956 the child welfare boards resolved upon taking preventive measures in 9 463 cases. This corresponds, on an average, to 4.4 of every 1 000 children of ages up to 21 years. The cities of Malmö and Stockholm account for the highest frequency with respectively 10.3 and 8.5 resolutions per 1 000 children, while the corresponding figure in Gothenburg was 2.8 per 1 000 children.

Of these children nearly 80 % were boys. The most common action taken, either separately or in combination with other measures, was a Probation Order, which was applied to 82 % of the girls and 52 % of the boys. In the main cities practically all the children were placed under probation, whereas this was less common in the rural districts. 23 % of the children came from homes without either one of the parents or both parents.

Approximately 16 % of the children who were subjected to preventive measures had not yet reached their 10th year, while 68 % had passed their 13th year.

Protective education

During the whole of or only a part of the year 1956 about 7 000 children were taken in charge for protective education and training. On an average, this corresponds to 3.3 out of 1 000 children below the age of 21. The highest frequency is recorded for Gothenburg with 6.5 per 1 000 children as against 5.9 for Malmö and 5.0 for Stockholm.

In respect of 1 398 children the order to take them in hand had been made in 1956. Of these, 34 % came from incomplete homes. The proportion is particularly high in Gothenburg with over 38 %. About 23 % of the children had not yet reached the age of 7, while 56 % had passed their 13th year.

Approximately 55 % of the children who had been taken in hand for protective education and training during the year were cared for in private homes, 17 % in children's homes,

26 % in an approved school, while 13 % received care in some other institution, e. g. a hospital, a mental institution etc. During the first year of treatment the proportion in children's homes is considerably larger, especially in the major cities. Of the children taken in hand there in 1956 42 % were cared for in children's homes.

Public child care

In 1956 25 155 children received public care, corresponding to 14.5 per 1 000 children who had not reached the age of 16. The proportion is highest in Gothenburg with about 34 per 1 000 children, while in Stockholm and Malmö the corresponding figures are 30 and 21 per 1 000 children respectively. 90 % of the children had been taken in hand owing to want and distress in their own homes.

About 70 % of the children the care of whom had been ordered during 1956 were of primary school age and 38 % came from incomplete homes. The majority of the children, 69 %, went to children's homes, while 32 % received care in private homes and 6 % in some other institution.

The provision of public care is of short duration, especially in the major cities. In Stockholm, Gothenburg and Malmö about 65 % of the children who were looked after in 1956 were discharged already in the same year, while the corresponding proportion in the rural districts was 38 %.

The costs incurred in caring for the children

The costs of providing care amounted during the year to about 20.2 mill. Sw. cr. Of this sum, 18.7 mill. cr. consisted of charges for child care in private homes or other institutions, while 1.4 mill. cr. covered expenditure on equipment, travelling expenses etc.

The supervision of foster children

The number of foster children, i. e. children brought up in homes other than their parents' home, amounted during 1956 to 37 700. Of these, about 7 700 were taken charge of and placed in private homes in the municipal district in which the child welfare board had ordered action to be taken, and about 2 500

children were taken in hand by the child welfare board in Stockholm and placed outside the city. All these children are exempted from the local arrangements for supervising foster children. There thus remain 26 500 children who are foster children in the true sense of the term. Half of these were boys and over half were born out of wedlock. About 32 % of the children had not yet reached the age of 7. This proportion is, however, nearly twice as large among the approximately 5 800 children who became fosterchildren during the year 1956. About 53 % of the children lived with their relatives.

Child Welfare Guardians and Maintenance Advances

A child welfare guardian is appointed for all children, born by unmarried mothers and in special cases for children born within a marriage. At the end of 1956 child welfare guardians were appointed for 34 500 children born within marriage, and for 88 900 children, born out of wedlock.

At the end of 1956 there were altogether 1 747 child welfare guardians 1 033 of which were men and 714 women. In the country the female guardians were relatively few (32 %), whereas they were in majority in the towns (81 %).

If the father of an illegitimate child or a divorced father fails to pay the maintenance he has been sentenced to or has agreed upon, the child welfare committee grants maintenance advances, in 1956 at the maximum rate of 600 Sw. cr., per year and child. In 1956 there were 56 000 children with maintenance advances, which is 8 % more than in 1955. The sum granted had increased from 22.4 mill. cr. in 1955 to 25.6 mill. cr. in 1956. Fathers with maintenance obligations repaid 12.4 mill. cr. in 1956.

Children's Homes and Country Camps

There is a special plan for the regulation of the child welfare for each province. At the end of 1956 there were 207 children's homes, with altogether 4 695 places, in the whole country. Of the 207 children's homes 35 were *infants' homes* for care of babies, who are not accompanied by their mothers. 25 were *maternal homes* for the care of infants with mothers and 7 a combination between these. 97 were *provisional*

homes for the temporary care, training and observation of children one year old or more and 43 *permanent homes* for the care and training of children aged one year or more for a longer period of time.

Children's camps are establishments for summer recreation. At the end of 1956 there were 635 camps with altogether 24 600 places. About 38 000 children stayed at these country camps with a mean recreation time of 37 days. 65 % of the children were between 8—11 years of age.

Juvenile Institutions.

Juvenile delinquents who have been taken charge of for protective education and whom it has not been thought advisable to board out in foster homes or childrens' institutions, are usually taken to some juvenile institution. At the end of 1956 there were 22 juvenile institutions with altogether 758 places. At the same time the juvenile institutions had 1 452 pupils, 93 of which were boarded out and 661 discharged on probation. The other 698 stayed in the schools.

I. Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen

Primärmaterialiet

Barnavårdsstatistikens primärmaterial utgörs av uppgifter, som barnavårdsnämnderna varje år lämnar till socialstyrelsen. De flesta uppgifterna hämtas från nämndernas förteckningar över barn, som varit föremål för ingripande i en eller annan form enligt barnavårdslagen. Dessutom förekommer uppgifter om barnavårdsmannaskap, bidragsförskott m. m. Blanketten för år 1956 hade samma utseende som 1955 års blankett.

Barnavårdsnämnderna och den rättsliga grunden för deras ingripande

Enligt barnavårdslagen av år 1924 (med därefter införda ändringar) skall en barnavårdsnämnd finnas i varje kommun. Nämnden skall bestå av a) en ledamot av kommunens fattigvårdsstyrelse (fr. o. m. år 1957 socialnämnd), b) en inom kommunen anställd präst, c) en vid kommunens folkskolor anställd lärare eller lärarinna samt d) tjänsteläkare om sådan finns. Härtill kommer minst två andra personer. Minst en av ledamöterna skall vara kvinna.

Enligt barnavårdslagen 2 § har barnavårdsnämnderna »att med uppmärksamhet följa de inom kommunen rådande förhållandena i avseende å barns och ungdoms vård och uppfostran» samt att i särskilda fall ingripa för att bereda skydd, vård eller uppfostran åt barn och ungdom antingen genom förebyggande åtgärder eller genom omhändertagande samt att utöva tillsyn över fosterbarnsvården. Den omhändertagande verksam-

heten kan ha formen av skyddsuppfostran eller samhällsvård. Omhändertagande för skyddsuppfostran omfattar enligt 22 §

a) barn under 16 år, som i föräldrahemmet misshandlas eller utsätts för allvarlig vanvård eller annan fara till sin kroppsliga eller själsliga hälsa;

b) barn under 16 år, som på grund av föräldrarnas lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att fostra barnet är i fara att bli vanartat;

c) barn under 18 år, som är så vanartat att särskilda uppfostringsåtgärder krävs för dess tillrättaförande; samt

d) ungdomar mellan 18 och 21 år, som för ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visar svår oart och beträffande vilka särskilda åtgärder från samhällets sida krävs för deras tillrättaförande.

Omhändertagande för samhällsvård (29 §) förekommer för barn under 16 år, som

a) på grund av föräldrarnas sjukdom, liknöjdhet eller oförmåga eller eljest i hemmet rådande förhållanden utsätts för nöd, eller

b) till följd av sjukdom, vanförhet eller annan kroppslig eller andlig brist eller svaghet är i behov av vård, samt

c) för barn som är i behov av vård, därför att föräldrarna övergivit det eller avlidit.

Förebyggande åtgärder

I de fall då barnavårdsnämnden anser rättelse möjlig utan att barn, som åsyftas i 22 §, behöver skiljas från hemmet,

Tab. A. Barn och ungdom som varit föremål för förebyggande åtgärder, länsvis

	Antal	Per 1 000 av befolkn. — 21 år ¹	Pojkar	därav, i % med över- vakning	Flickor	därav, i % med över- vakning
Stockholms stad	1 960	10,3	1 257	100	703	100
Stockholms län	666	6,0	559	65,8	107	86,0
Uppsala "	209	4,5	160	53,8	49	83,7
Södermanlands "	250	3,8	197	54,8	53	58,5
Östergötlands "	550	5,2	465	52,5	85	82,4
Jönköpings "	220	2,6	195	29,7	25	68,0
Kronobergs "	56	1,2	44	20,5	12	66,7
Kalmar "	209	2,8	188	35,1	21	52,4
Gotlands "	65	3,2	53	49,1	12	50,0
Blekinge "	238	5,0	202	32,7	36	30,6
Kristianstads "	173	2,1	158	25,9	15	66,7
Malmöhus "	824	4,8	667	32,2	157	71,3
därav Malmö	462	8,5	409	21,0	53	66,0
Hallands "	92	1,8	68	48,5	24	62,5
Göteb. o. Bohus "	463	2,9	348	65,2	115	87,0
därav Göteborg	281	2,8	188	92,6	93	97,8
Älvsborgs "	526	4,9	457	36,5	69	69,6
Skaraborgs "	242	3,2	193	34,7	49	77,6
Värmlands "	292	3,5	254	28,0	38	52,6
Örebro "	449	6,3	393	46,3	56	78,6
Västmanlands "	372	5,8	320	39,1	52	73,1
Kopparbergs "	245	3,1	191	48,7	54	77,8
Gävleborgs "	337	3,8	304	21,1	33	63,6
Västernorrlands "	293	3,1	238	47,5	55	81,8
Jämtlands "	87	1,8	66	39,4	21	61,9
Västerbottens "	285	3,3	225	45,3	60	68,3
Norrbottnens "	360	3,7	311	36,0	49	55,1
Summa	9 463	4,4	7 513	52,3	1 950	82,3

¹ Enligt 1950 års folkräkning.

kan den besluta om förebyggande åtgärder enligt 23 §. I annat fall omhändertas barnet för skyddsufffostran. Med förebyggande åtgärder förstås, att föräldrarna tilldelas en allvarlig förmaning att bättre ta hand om sina barn eller att barnet ges en allvarlig varning. Nämnden kan också föreskriva, att barnet skall tillbringa viss tid i barnträdgård, daghem eller liknande institution eller hålla sig till viss av nämnden bestämd lämplig sysselsättning. Ungdomar mellan 18 och 21 år tillhålls att föra ett ordentligt liv samt erinras om de påföljder som i annat fall kan inträda. Om de saknar arbete, skall nämnden försöka hjälpa dem att anskaffa lämpligt sådant. Nämnden kan också ställa barnen eller ungdomarna under övervakning. Kombi-

nation mellan ovan nämnda åtgärder är vanlig.

Verksamhetens omfattning. Av tabell A framgår att barnavårdsnämnderna beslutat om förebyggande åtgärder i 9 463 fall under år 1956. Detta är ca 500 fler än under föregående år, eller samma ökning som skett under senaste 2 åren. Av de barn, som varit föremål för förebyggande åtgärder, var 79 % pojkar. Andelen pojkar är lägst i Stockholm och Göteborg med 64 resp. 67 % och högst i Kristianstads och Gävleborgs län med över 90 %.

Det relativa antalet barn, som varit föremål för förebyggande åtgärder, varierar avsevärt från län till län. I genomsnitt omfattar den förebyggande verk-

Tab. B. Barn och ungdom som varit föremål för förebyggande åtgärder fördelade efter område och ålder

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år					
		—6	7—9	10—12	13—15	16—17	18—
Sthlm, Gbg o. Malmö	2 703	16,0	11,0	15,3	21,8	22,4	13,5
Övriga städer	4 470	4,7	5,8	16,4	33,1	25,6	14,3
Övriga kommuner	2 290	5,0	8,0	15,8	29,9	27,2	14,1
Summa	9 463	8,0	7,8	16,0	29,1	25,1	14,0

samheten 4,4 av 1 000 barn under 21 år (enligt 1950 års folkräkning). Höga frekvenser redovisar Stockholm och Malmö med 10,3 resp. 8,5 per 1 000 barn samt Örebro (6,3) och Stockholms län (6,0) medan däremot Kronobergs (1,2), Hallands (1,8) och Jämtlands län (1,8) redovisar låga frekvenser.

Åldersfördelning m. m. Av tabell B framgår att 16 % av dem, som varit föremål för förebyggande åtgärder, ännu ej fyllt 10 år och att huvudparten av barnen är 13 år eller äldre. De barn som varit föremål för förebyggande åtgärder i någon av de tre största städerna tillhör i högre grad än på andra håll yngre åldrar.

Den relativa andelen barn, i olika åldersgrupper, som varit föremål för förebyggande åtgärder, redovisas i nedanstående tablå, som också visar andelen pojkar inom varje åldersgrupp.

	Antal beslut per 1 000 barn	Pojkar inom resp. åldersgrupp %
— 9 år	1,5	61,5
10—12 »	3,9	83,0
13—15 »	8,3	84,5
16—17 »	12,6	83,3
18—20 »	4,9	77,9

Den högsta frekvensen ingripanden förekommer bland barn i åldersgruppen 16—17 år med 12,6 ingripanden per 1 000 barn. Även åldersgruppen 13—15 år har hög frekvens (8,3).

Ungefär 23 % av barnen kom från

ofullständiga hem, d. v. s. hem i vilka endera eller båda föräldrarna saknas. Andelen är högst i storstäderna, Stockholm, Göteborg och Malmö, med 33 %, vilket framgår av nedanstående tablå.

	Barn från ofullständiga hem	
	Antal	%
Sthlm, Gbg. o. Malmö	899	33,3
Övriga städer	868	19,4
Övriga kommuner	415	18,1
Tillhopa	2 182	23,1

Åtgärdernas art. Barnens fördelning efter ålder och åtgärdens art inom olika områden framgår av tabell C. Denna visar att förebyggande övervakning och varning är de vanligaste åtgärderna (antingen separat eller i kombination med varandra eller övriga åtgärder) med 58 resp. 50 % av totala antalet fall. Av tabellen framgår också att övervakning är vanligast i storstäderna och att den är vanligare bland barn under 13 år och över 16 år än bland barn i 13—15 års ålder. Förmaning till föräldrarna förekommer praktiskt taget inte i storstäderna, relativt sällan i övriga städer men däremot tämligen ofta i övriga kommuner. Åtgärden gäller företrädesvis de yngre barnen. Varning, som tilldelats ca hälften av barnen, är vanligare bland barn i 13—15 års ålder än bland övriga barn. I de största städerna är denna åtgärd tämligen sällsynt, vilket däremot icke är fallet i övriga städer och kommuner, där 62 resp. 68 % av barnen erhållit varning. Ordnande av sysselsätt-

Tab. C. Barn och ungdom som varit föremål för förebyggande åtgärder fördelade efter ålder och åtgärdernas art inom olika områden

	Antal	därav, i % förmaning till för- äldrar	varning	ordnande av syssel- sättning	förebyggande övervakning
Samtliga	9 463	11,7	50,2	1,4	58,4
a) Sthlm, Gbg o. Malmö	2 703	0,6	16,1	—	86,8
Övriga städer	4 470	9,8	61,7	1,5	49,2
Övriga kommuner	2 290	28,7	68,0	2,8	43,0
b) —12 år	3 008	18,2	37,4	0,4	57,7
13—15 "	2 756	13,7	66,3	1,1	46,1
16— "	3 699	5,0	48,6	2,4	68,3

ning är en mycket sällan förekommande åtgärd såväl i stad som på landsbygd.

Beträffande den förebyggande övervakningen framgår dessutom av tabell A att åtgärden förekommer i mycket växlande omfattning länen emellan. Genomsnittligt gäller att 52 % av pojkarna och 82 % av flickorna står under övervakning. I Stockholm har samtliga och i Göteborg praktiskt taget samtliga ställts under övervakning, medan å andra sidan i Kronobergs län endast 20 % av pojkarna och i Blekinge 30 % av flickorna står under övervakning.

Skyddsuppfostran

Finner barnavårdsnämnden de i föregående avsnitt nämnda förebyggande åtgärderna vara gagnlösa eller utan nytta, kan nämnden omhändertaga barnet för skyddsuppfostran. Detta kan ske även mot föräldrarnas vilja, men i sådana fall skall nämndens beslut underställas länsstyrelsens prövning. Så skall också alltid ske, därest beslut avser ungdom fylla 18 år.

Verksamhetens omfattning. Under år 1956 blev 1 398 barn och ungdomar omhändertagna för skyddsuppfostran mot

1 074 året innan, alltså en ökning med 30 %.

Av materialet framgår att den till största delen kommer på västgötalänen och länen på småländska höglandet samt på norrlandslänen (med 100 resp. 80 %) eller med andra ord på de områden som tidigare redovisat relativt få omhändertaganden (ca 0,3 per 1 000 — 21 år). Det bör emellertid noteras att Stockholms stad trots ett högt relativt antal 1955 (0,8), ökat med över 60 %. De områden i vilka antalet minskat är västkustlänen, Malmöhus och Kalmar län. Ökningen har vidare varit starkare på den rena landsbygden än i städerna, exkl. Stockholm, samt starkare för barnen under 13 år än för de äldre. Antalet ungdomar (18—20 år) har t. o. m. minskat sedan föregående år.

Av de under år 1956 omhändertagna var 840 pojkar och 558 flickor. 325 ungdomar eller 23 % hade samma år blivit föremål även för förebyggande åtgärder, vilka av olika anledningar visat sig inte vara tillfyllest. I 732 (71 %) av rikets barnavårdsnämnder hade icke något omhändertagande för skyddsuppfostran ägt rum under år 1956.

De nytillkomna jämte de från föregående år kvarvarande barnen (»samtliga») utgjorde tillsammans 7 014, jämfört

Tab. D. För skyddsuppfostran omhändertagna barn och ungdomar fördelade efter län

	Antal	Per 1 000 av samtliga barn —21 år ¹	däruv nyttillkomna
Stockholms stad...	949	5,0	258
Stockholms län	389	3,5	73
Uppsala »	88	1,9	18
Södermanlands »	165	2,5	32
Östergötlands »	329	3,1	62
Jönköpings »	110	1,3	30
Kronobergs »	74	1,5	13
Kalmar »	196	2,6	13
Gotlands »	41	2,0	8
Blekinge »	162	3,4	38
Kristianstads »	231	2,8	45
Malmöhus »	715	4,2	109
däruv Malmö ...	318	5,9	45
Hallands »	97	1,9	13
Göteb. o. Bohus »	809	5,0	136
däruv Göteborg .	641	6,5	108
Älvsborgs »	273	2,5	81
Skaraborgs »	134	1,8	39
Värmlands »	314	3,8	52
Örebro »	268	3,8	47
Västmanlands »	248	3,9	49
Kopparbergs »	301	3,7	60
Gävleborgs »	316	3,6	72
Västernorrlands »	247	2,7	32
Jämtlands »	152	3,2	29
Västerbottens »	157	1,8	30
Norrbottnens »	249	2,5	59
Summa	7 014	3,3	1 398

¹ Enligt 1950 års folkräkning.

med 6 677 under år 1955. Av tabell D framgår de skyddsuppfostrades fördelning på olika län såväl i absoluta tal som i relation till antalet barn ej fyllda 21 år (enligt 1950 års folkräkning). Där-

av framgår att Göteborg (6,5), Malmö (5,9) och Stockholm (5,0) har de högsta frekvenserna omhändertagna för skyddsuppfostran medan Jönköpings län blott har 1,3 omhändertagna av 1 000 barn. I genomsnitt var 3,3 per 1 000 barn omhändertagna för skyddsuppfostran eller, om antalet sätts i relation till antalet barn under 21 år 1956, 3,1 per 1 000 barn.

Åldersfördelningen m. m. Aldern bland samtliga de barn och ungdomar, som under år 1956 var omhändertagna för skyddsuppfostran, framgår av tabell E. Barn ej fyllda 10 år var 22 %, fyllda 10 men ej 16 år 37 %, medan 42 % var fyllde 16 år. Barnen i landskommunerna är yngre än barnen i städerna. Under 13 år var i städerna undantagandes de tre största 31 % av barnen, och i landskommunerna 45 %. I de tre största städerna var fler än hälften av barnen fyllda 16 år.

Av de för skyddsuppfostran nyttillkomna barnen var 56 % fyllda 13 år. Andelen är större i städerna än i landskommunerna. Andelen barn i åldern 7—12 år är genomgående låg och lägst i städerna. 23 % av de barn som omhändertogs var ej fyllda 7 år.

Av de nyttillkomna barnen var ca 34 %

Tab. E. För skyddsuppfostran omhändertagna fördelade efter ålder

	Antal	däruv, i %, i nedanstående ålder, år					
		—6	7—9	10—12	13—15	16—17	18—
a) Samtliga	7 014	12,0	9,8	14,3	22,3	21,8	19,9
däruv i							
Sthlm, Gbg o. Malmö.	1 908	11,0	8,8	10,5	17,6	24,9	27,4
Övriga städer.....	2 635	9,8	8,3	13,8	23,5	23,6	21,0
Övriga kommuner....	2 471	15,1	12,3	17,7	24,6	17,4	12,9
b) Nyttillkomna.....	1 398	23,0	10,0	11,2	24,0	22,3	9,5
däruv i							
Sthlm, Gbg o. Malmö.	411	20,2	9,0	8,0	20,4	28,7	13,6
Övriga städer.....	509	17,9	8,4	11,6	27,9	24,8	9,4
Övriga kommuner....	478	31,0	12,6	13,4	22,8	14,2	6,1

Tab. F. För skyddsuppfostran omhändertagna fördelade efter anledning till omhändertagande. Samtliga

	Antal	därav, i %, omhändertagna enl. BvL. § 22				
		mom. a (vanvård)	mom. b (fara för vanart)	mom. c (vanart)	mom. d (oart)	
Stockholm	949	48,2	41,4	39,7	5,5	
Göteborg	641	32,9	12,3	50,5	5,9	
Malmö	318	28,3	27,4	58,2	3,8	
Övriga städer	2 635	38,7	27,5	47,9	2,7	
Övriga kommuner	2 471	42,4	47,2	23,3	2,3	
	Summa	7 014	40,3	34,9	38,8	3,3
därav nytillkomna	1 398	37,2	31,8	46,0	4,5	

och av samtliga 40 % från ofullständiga hem, vilket framgår av nedanstående tablå.

	Andel (%) barn från ofullständiga hem	
	Nyttillkomna	Samtliga
Stockholm	31,0	36,5
Göteborg	38,0	44,1
Malmö	22,2	17,0
Övriga städer	34,8	40,0
Övriga kommuner ..	35,1	43,0
Tillhopa	34,0	39,9

Andelen barn från ofullständiga hem är ungefär lika hög för de olika kommuntyperna; blott Malmö stad avviker med endast 22 % för nytillkomna och 17 % för samtliga. Att andelen barn bland samtliga är större än bland de nytillkomna innebär, att barn från ofullständiga hem har längre vårdtid än de övriga.

Av samtliga för skyddsuppfostran omhändertagna barn och ungdomar var 1 358 eller 19 % av utomäktenskaplig börd. Av dessa var hälften under 13 år. 42 % av de nytillkomna var under 7 år.

Motiv för omhändertagandet. Av tabell F framgår att i städerna en större andel än i landskommunerna omhändertas på grund av vanart eller oart (ungdom över 18 år), dvs. gravare uppförandebriker. Andelen är högst i Malmö och Göteborg där 62 resp. 56 % omhändertogs av denna anledning mot i landskommunerna ca 26 %. Vanvård eller misshandel (som ofta åberopas i kombination med fara för vanart) förekommer i 40 % av fallen. Andelen är störst för Stockholm (48 %) men även för

Tab. G. För skyddsuppfostran omhändertagna fördelade efter vård sätt. Samtliga

	Antal ¹	därav, i %, vårdade i (på)				
		enskilt hem	barnhem	ungdomsvårdsskola	annan anstalt	
Stockholm	926	43,4	23,0	29,4	21,0	
Göteborg	640	53,8	23,8	33,6	22,7	
Malmö	307	32,2	15,6	47,9	15,3	
Övriga städer	2 487	53,9	14,3	32,5	9,6	
Övriga kommuner	2 401	66,8	16,6	13,7	9,5	
	Summa	6 761	56,1	17,2	26,2	12,6
därav nytillkomna	1 252	39,5	41,5	26,1	16,4	

¹ Exkl. de för vilka beslutet ej verkställes.

Tab. H. För skyddsuppfostran omhändertagna fördelade efter året för omhändertagandet samt våldsätt år 1956

	Antal ¹	därav omhändertagna år								
		1956	1955	1954	1953	1952	1950- 1951	1948- 1949	1946- 1947	1945 el. tid.
Sthlm, Gbg o. Malmö...	1 873	385	365	282	199	129	185	126	60	142
därav, i %, i (på)										
enskilt hem	45,1	30,6	38,1	37,6	34,7	50,4	58,4	76,2	65,0	73,9
barnhem	22,1	51,4	28,5	9,9	9,0	7,8	10,3	13,5	11,7	8,5
ungdomsvårdsskola ...	33,8	28,1	40,8	47,9	50,8	37,2	28,1	11,9	20,0	9,9
annan anstalt	20,6	30,9	27,4	20,6	16,6	9,3	11,4	5,6	13,3	19,7
Övriga städer	2 487	424	396	311	273	181	292	223	143	244
därav, i %, i (på)										
enskilt hem	53,9	41,7	40,2	44,7	44,0	55,2	64,4	69,1	75,5	80,3
barnhem	14,3	32,1	19,7	8,7	11,7	11,0	7,2	5,8	7,7	7,0
ungdomsvårdsskola ...	32,5	35,8	45,7	43,7	44,0	27,6	30,1	21,1	11,9	7,0
annan anstalt	9,6	11,6	10,4	9,0	8,4	8,8	5,8	5,8	14,7	12,7
Övriga kommuner	2 401	443	277	235	233	178	294	248	183	310
därav, i %, i (på)										
enskilt hem	66,8	44,9	52,7	54,9	65,2	74,2	79,6	84,7	84,7	79,7
barnhem	16,6	41,8	27,1	17,0	14,6	4,5	8,2	4,0	5,5	3,9
ungdomsvårdsskola ...	13,7	15,1	21,7	29,8	18,9	14,0	7,1	6,5	2,7	6,5
annan anstalt	9,5	8,4	11,2	9,8	6,4	9,6	10,2	7,3	9,8	12,6

¹ Exkl. de för vilka beslutet ej verkställdes.

landskommunernas del är andelen stor, där vanvård återopats i 42 % av fallen. Andelen barn som varit utsatta för fara att bli vanartade, är störst i landskommunerna och Stockholm med 47 resp. 41 % av fallen, medan i Göteborg andelen är låg (endast 12 %).

Som också framgår av tabellen är andelen omhändertagna på grund av vanart och oart högre bland de under året nytillkomna än bland samtliga, medan andelen vanvårdade och de som löper risk att bli vanartade är lägre.

Bland de barn och ungdomar som omhändertogs för skyddsuppfostran på grund av vanvård och fara för vanart var ca 19 % resp. 28 % över 13 år. Av de vanartade barnen var 25 % under 13 år.

De omhändertagna barnens placering. Vid skyddsuppfostran kan barnet överlämnas för vård i enskilt hem (fosterhem), på barnhem, ungdomsvårdsskola

eller för vård å annan anstalt, dvs. sjukhus, sinnesslöanstalt etc. Av de 7 014 barn och ungdomar som år 1956 var omhändertagna för skyddsuppfostran hade beslut om skyddsuppfostran verkställdes för 6 761 (96 %) av barnen. Av tabell G framgår att 56 % av dem som beretts plats under året vårdats i enskilt hem, 17 % på barnhem, 26 % på ungdomsvårdsskola och 13 % på annan anstalt. Ofta förekommer att barnen beretts vård på mer än ett sätt. Så var fallet med ungefär vart 10:e barn. I Göteborg bytte mer än vart 4:e barn vårdform medan i landskommunerna blott vart 20:e. (Hur ofta barnen dessutom byta fosterhem, barnhem, ungdomsvårdsskola etc. är okänt.) Av de barn som vårdas på barnhem är andelen betydligt större i Stockholm och Göteborg än på övriga platser.

Tabell H visar samtliga de för skyddsuppfostran vårdade fördelade efter året för omhändertagandet samt våldsätt år 1956. Av samtliga de nytillkomna barnen

Tab. I. För skyddsuppfostran omhändertagna fördelade efter det hem de överlämnats till

	Omhändertagits på grund av			
	vanvård	fara för vanart	vanart	oart
Samtliga ¹	2 826	2 450	2 724	230
därav, i %, vårdade i (på)				
enskilt hem	74,9	74,8	25,0	20,0
barnhem	24,3	22,0	9,4	1,3
ungdomsvårdsskola	0,3	0,5	58,9	64,3
annan anstalt	7,9	8,5	16,7	25,7

¹ Exkl. barn och ungdomar för vilka beslutet ej verkställes.

hade 1 252 eller 90 % placerats under 1956. Av de placerade hade ungefär hälften av barnen i de tre största städerna placerats i barnhem under första året mot i övriga städer 32 % och i landskommunerna 42 %. Enskilt hem var den vanligaste placeringsformen både för landskommunerna (45 %) och övriga städer (42 %). Av tabellen framgår att andelen barn i enskilda hem ökar med omhändertagandets längd, medan andelen barn å barnhem minskas. Andelen barn och ungdom å ungdomsvårdsskolorna är störst efter 2—3 års vårdtid, men avtar sedan med vårdtidens längd. Vård på annan anstalt är, särskilt i de tre största städerna, vanlig bland de relativt nyligen omhändertagna barnen, samt bland de barn som varit omhändertagna under en längre period. I förra fallet tillgodoser anstalterna främst ett akut vårdbehov medan i senare fallet det kroniska vårdbehovet dominerar.

Hur vårdformerna varierar med orsakerna till omhändertagandet framgår av tabell I. I de fall orsaken varit vanvård eller fara för vanart blir vården företrädesvis enskilt hem (70—80 % av fallen).

Vanart och oart resulterar däremot i vård på ungdomsvårdsskola i ca 60 % av fallen, men många vårdas även i enskilt hem eller annan anstalt.

Omhändertagandets längd. När de för skyddsuppfostran omhändertagna barnen och ungdomarna omhändertogs framgår av efterföljande tablå.

Medan i de tre största städerna och i övriga städer 66 % resp. 59 % av barnen omhändertagits 1953 eller senare, är motsvarande i landskommunerna 50 %. Omhändertagna år 1949 eller tidigare var å andra sidan i landskommunerna 30 % mot i övriga städer 23 % och i de tre största städerna 17 %.

Av tabell J, som visar vilket år de under 1956 från skyddsuppfostran utskrivna omhändertagits samt vårdtidens längd, framgår att vårdtiden varit 5,3 år. Den var genomsnittligt något längre för barnen från landskommunerna än för de övriga. I genomsnitt hade av de utskrivna 23 % omhändertagits 1955—56 och 31 % 1953—54.

Länsstyrelsens prövning av barnavårdsnämnds beslut samt villkorlig ut-

	Antal omhändertagna	därav, i (%), omhändertagna, år				
		1955—1956	1953—1954	1950—1952	1946—1949	1944 el. tid.
Stockholm, Göteborg och Malmö .	1 908	40,9	25,4	16,5	9,7	7,5
Övriga städer	2 635	36,0	22,6	18,2	13,9	9,3
Övriga kommuner	2 471	31,2	19,2	19,2	17,8	12,5

Tab. J. Från skyddsuppfostran utskrivna fördelade efter året för omhändertagandet

	Antal	därav, i % omhändertagna år				1945 el. tid.	Omhän- dert. antal år
		1955- 1956	1953- 1954	1950- 1952	1946- 1949		
Sthlm, Gbg o. Malmö	303	20,8	39,9	22,1	6,9	10,2	4,7
Övriga städer	427	21,8	32,3	17,6	15,2	13,1	5,3
Övriga kommuner	357	27,5	21,6	17,1	15,1	18,8	5,9
Summa 1 087		23,4	30,9	18,7	12,9	14,2	5,3

skrivning. Beslut om omhändertagande för skyddsuppfostran skall underställas länsstyrelsens prövning i de fall föräldrarna inte lämnar sitt medgivande därtill. Så skall alltid ske i de fall omhändertagandet avser 22 § mom. d (vanartad ungdom som fyllt 18 år). I vilken utsträckning beslut underställts och godkänts av länsstyrelse (i Stockholm ÖÄ) framgår av nedanstående tablå, som avser de under året nytillkomna (exkl. beslut som avser 22 § mom. d). Hur många beslut som underställts länsstyrelse men ej godkänts är okänt.

	Prövade beslut Antal	i % av nyttill- komna
Sthlm, Gbg o. Malmö	133	32,4
Övriga städer	150	29,5
Övriga kommuner	123	25,7
Tillhoppa 406		29,0

För 406 eller 29 % av de under året omhändertagna har således beslut underställts och godkänts av länsstyrelsen. Av tablå framgår också att den relativa andelen prövade beslut är högre i de tre största städerna än på landsbygden. Som framgår av efterföljande tablå var frekvensen högst bland barn under 10 år med 45 % och lägst bland barn i åldern över 16 år med ca 17 %.

	Prövade beslut Antal	i % av nyttill- komna
— 9 år	207	44,8
10—12 ”	54	34,6
13—15 ”	81	24,2
16— ”	64	16,8

I vilken utsträckning de barn, för vilka omhändertagandet upphört under året, varit villkorligt utskrivna framgår av nedanstående tablå. Då beslut om villkorlig utskrivning för ungdomsvårdsskoleelevernas del fattas av resp. skolas styrelse och ej av barnavårdsnämnd, ingår dessa ej i denna tablå.

	Villkorligt utskrivna (exkl. ungdomsvårdsskoleelever) Antal	i % av samtliga utskrivna
Stockholm	223	32,9
Göteborg	124	29,1
Malmö	11	6,4
Övriga städer	211	11,5
Övriga kommuner	83	3,9
Tillhoppa 652		12,4

Av tablå framgår att 652 eller 12 % av de barn och ungdomar som under året slutligt utskrivits varit villkorligt utskrivna. I Stockholm och Göteborg har detta gällt ett relativt stort antal barn medan i Malmö och landskommunerna andelen är betydligt lägre. Det kan även nämnas, att frekvensen villkorligt utskrivna är lägre bland barn under 13 år än bland de äldre. Av ungdomarna över 18 år var var fjärde villkorligt utskrivna under 1956.

Samhällsvård

Om ett barn under 16 år utsätts för nöd i hemmet, skall det omhändertas för samhällsvård, då föräldrarna det medger. Denna nöd kan vara orsakad av för-

Tab. K. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter län

	Antal	Per 1 000 av samtl. barn —16 år ¹	därav, i %, omhändertagna på grund av nöd i hem- met	därav, i %, omhändertagna sjukdom hos barnet	därav nyttill- komna	Per 1 000 av samtl. barn —16 år ¹
Stockholms stad	4 718	30,3	91,4	15,3	1 978	12,7
Stockholms län	1 765	19,3	92,0	9,5	722	7,9
Uppsala »	665	17,6	93,8	6,9	202	5,3
Södermanlands »	715	13,4	90,5	10,9	245	4,6
Östergötlands »	1 340	15,6	89,2	11,4	593	6,9
Jönköpings »	493	7,3	84,8	15,6	183	2,7
Kronobergs »	262	6,8	80,5	19,8	96	2,5
Kalmar »	722	12,1	89,2	11,5	202	3,4
Gotlands »	258	15,8	90,3	9,7	69	4,2
Blekinge »	481	12,6	90,2	10,2	129	3,4
Kristianstads »	462	7,0	82,3	18,6	102	1,6
Malmöhus »	2 155	15,7	91,3	9,4	1 055	7,7
därav Malmö	933	21,1	90,9	9,4	509	11,6
Hallands »	270	6,7	75,9	24,1	114	2,8
Göteb. o. Bohus »	3 128	24,3	93,9	6,8	1 494	11,6
därav Göteborg	2 723	34,2	93,9	6,6	1 352	17,0
Älvsborgs »	821	9,6	84,3	16,3	314	3,7
Skaraborgs »	290	4,8	86,6	14,8	87	1,4
Värmlands »	849	13,0	96,9	4,4	304	4,7
Örebro »	813	13,9	86,3	14,4	265	4,5
Västmanlands »	740	14,2	89,1	11,4	248	4,8
Kopparbergs »	586	9,0	88,6	12,5	180	2,8
Gävleborgs »	839	11,9	91,8	10,0	276	3,9
Västernorrlands »	955	12,8	95,4	4,9	209	2,8
Jämtlands »	477	12,2	85,1	14,9	126	3,2
Västerbottens »	553	8,1	88,8	11,8	152	2,2
Norrbottnens »	798	10,2	90,4	10,2	189	2,4
Summa	25 155	14,5	90,5	11,4	9 534	5,5

¹ Enligt 1950 års folkräkning.

äldrarnas liknöjdhet, sjukdom eller annat, som gör dem oförmögna att vårda barnet. Även i de fall barnet överges eller lämnas ensamt genom föräldrarnas död skall det omhändertas, om så är nödvändigt. I det följande benämns dessa och liknande anledningar till omhändertagandet »nöd i hemmet». I vissa fall kan kroppslig eller själslig sjukdom hos barnet göra det nödvändigt att samhället träder till, då föräldrarna icke själva kan bereda barnet den vård det kan anses vara i behov av. I det följande kallas detta »sjukdom hos barnet».

Nödtillståndet kan vara permanent eller mera tillfälligt, men det sistnämnda är det vanligaste. Gränsen mellan samhällsvård och skyddsuppfostran är i praktiken ganska diffus. Nöden kan

många gånger vara sådan, att allvarlig vanvård eller fara till liv och hälsa kan anses föreligga, varför omhändertagande även mot föräldrarnas vilja måste förekomma, i vilket fall det blir fråga om skyddsuppfostran (vanvårdsmomentet). Detta kan också bli aktuellt om föräldrarna, trots medgivande, senare påyrkar att barnet skall återsändas hem. Innan omhändertagandet för samhällsvård sker, bör nödtillståndet på lämpligt sätt avhjälpas. Det är först när detta visar sig verkningslöst, som barnet skiljs från föräldrahemmet och bereds vård på annat håll.

Verksamhetens omfattning. Under år 1956 blev 9 534 barn omhändertagna för samhällsvård (nyttillkomna) mot 9 505

Tab. L. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter ålder

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år							
		—1	1	2	3	4—6	7—9	10—12	13—
a) Samtliga	25 155	6,9	9,0	6,5	5,7	16,0	15,5	17,6	22,9
därav i									
Sthlm, Gbg o. Malmö	8 374	9,0	11,8	8,3	6,9	17,9	14,4	14,4	17,4
Övriga städer	8 212	8,1	9,8	6,9	6,2	16,6	15,7	16,6	20,2
Övriga kommuner...	8 569	3,7	5,4	4,3	4,1	13,5	16,3	21,6	31,0
b) Nyttillkomna	9 534	18,1	13,2	9,5	8,1	19,5	13,4	10,6	7,6
därav i									
Sthlm, Gbg o. Malmö	3 839	19,5	14,1	11,2	8,6	20,1	11,3	8,4	6,7
Övriga städer	3 579	18,5	13,6	9,2	8,0	19,1	13,6	10,9	7,2
Övriga kommuner ..	2 116	15,0	10,7	6,9	7,3	19,1	17,0	14,0	10,1

år 1955. I tab. K redovisas barnens fördelning på olika län såväl absolut som i relation till samtliga barn i åldern under 16 år, dvs. upp till den ålder då samhällsvård i regel skall upphöra. De under året omhändertagna motsvarar 5,5 per 1 000 barn under 16 år.

De nyttillkomna inkl. de från föregående år kvarvarande barnen utgjorde 25 155 mot 25 508 året innan. Av tabell K framgår deras fördelning efter län.

Den högsta frekvensen samhällsvårdade barn förekom i Göteborg där deras antal motsvarar 34,2 per 1 000 barn (enligt 1950 års folkräkning) mot i Stockholm 30,3 och i Malmö 21,2. Hög frekvens noterades också i Stockholms och Uppsala län (19,3 resp. 17,6), medan den var lägst i Skaraborgs (4,8) och Hallands län (6,7). Genomsnittligt var under året 14,5 av 1 000 barn i de aktuella åldrarna omhändertagna eller 13,6 om antalet sätts i relation till antalet barn i de aktuella åldrarna år 1956.

Under år 1954 omhändertogs för samhällsvård på grund av sjukdom 1 104 barn, under 1955 921 och under 1956 780 barn. Nedgången i antalet sjuka barn utgör sedan år 1954 29 % och beror sannolikt på införandet av den allmänna sjukförsäkringen år 1955.

Av tabellen framgår att sjukdom hos barnet som anledning till omhändertagandet varierar relativt starkt inom olika områden. Andelen är hög i bl. a. Hallands (24 %) och Kronobergs län (20 %), men låg i bl. a. Värmlands och Väster-norrlands län (under 5 %).

Åldersfördelning m. m. Åldersfördelningen bland de barn som varit omhändertagna under året framgår av tabell L. Tyngdpunkten är förlagd till de högre åldrarna. 56 % av barnen är 7 år eller äldre. I landskommunerna är denna andel 69 % mot i de tre största städerna 46 %. Med minskad befolkningstäthet sker alltså en förskjutning mot högre åldrar.

Av samma tabell framgår att 68 % av de nyttillkomna barnen var i förskoleåldern, därav 31 % ej fyllda 2 år. I åldern under 3 år var i de tre största städerna 45 % av barnen och i landskommunerna 33 %. Koncentrationen till de lägre åldrarna är med andra ord allmän och större inom städerna än inom landskommunerna.

Andelen barn från ofullständiga hem bland de barn som under året blivit eller varit omhändertagna för samhällsvård framgår av efterföljande tablå.

Tab. M. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter vård sätt

	Antal ¹	därav, i %, vårdade i (på)			vårdade på mer än ett sätt
		enskilt hem	barnhem	annan anstalt	
a) Nyttillkomna	9 479	32,1	69,0	5,7	6,7
därav i					
Sthlm, Gtb o. Malmö	3 838	19,6	81,5	7,2	7,9
Övriga städer	3 559	35,3	66,8	4,8	6,9
Övriga kommuner	2 082	49,7	49,7	4,6	4,1
b) Från år 1955 kvarvarande	15 583	77,8	16,0	12,0	5,7
därav i					
Sthlm, Gbg och Malmö	4 524	75,6	22,5	12,0	9,8
Övriga städer	4 619	74,8	18,3	12,9	6,0
Övriga kommuner	6 440	81,6	9,7	11,3	2,6

¹ Exkl. barn för vilka beslutet ej verkställts.

	Procentuella andelen barn från ofullständiga hem	
	Nyttillkomna	Samtliga
Stockholm	38,3	44,9
Göteborg	31,6	41,3
Malmö	17,5	23,8
Övriga städer	39,6	48,5
Övriga kommuner ..	43,1	52,6
Tillhopa	37,8	47,5

Andelen barn från ofullständiga hem är högre bland samtliga barn (48 %) än bland de nyttillkomna (38 %), vilket innebär att barnen från de ofullständiga hemmen har längre vårdtid än de övriga barnen (samma var ju för övrigt förhållandet vid skyddsuffostran). Vidare är andelen högre inom landskommunerna än inom de större städerna. Iögonfallande är den låga andelen i Malmö, såväl bland nyttillkomna som bland samtliga.

Hur andelen barn från ofullständiga hem varierar inom olika åldersgrupper framgår av tabllån nedan.

	Procentuella andelen barn från ofullständiga hem	
	Nyttillkomna	Samtliga
— 1 år	62,1	62,1
1 "	32,8	47,4
2 "	25,1	40,0
3 "	24,5	39,4
4—6 "	26,1	40,0
7—9 "	33,1	44,5
10—12 "	43,4	50,9
13— "	48,7	52,0
Tillhopa	37,8	47,5

Av barnen som ej fyllt 1 år var sålunda 62 % från ofullständiga hem. Andelen minskar sedan bland de nyttillkomna barnen och når sitt minimum bland tre-åringarna. Därefter ökar andelen åter och är bland barn i åldern 13 år eller äldre 49 %. Bland samtliga barn är variationerna mindre kraftiga medan utvecklingen dock är densamma.

Av de under 1956 omhändertagna barnen var 38 % av utomäktenskaplig börd. Högsta andelen, 61 %, redovisas för barn under 1 år. Av barnen vårdade i enskilt hem var 51 % av utomäktenskaplig börd.

De omhändertagna barnens placering. Var de nyttillkomna barnen under året vårdats framgår av tabell M. (För 55 barn verkställdes ej beslutet.) 32 % vårdades i enskilda hem, 69 % på barnhem medan 6 % varit på annan anstalt, dvs. sjukhus, vårdanstalt för psykiskt efterblivna etc. Vård på mer än ett sätt kan förekomma. Vidare framgår att landskommunerna i större utsträckning än städerna anlitar vård i enskilt hem. Speciellt låg är andelen barn i enskilda hem i de tre största städerna (20 %), där i stället andelen barn på barnhem är mycket hög (82 %).

Tab. N. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter året för omhändertagandet och vårdstätt år 1956

	Antal ¹	därav omhändertagna år							
		1956	1955	1954	1953	1952	1950- 1951	1948- 1949	1947 el. tidigare
Stockholm, Göteborg o. Malmö	8 362	3 838	1 324	536	326	345	564	477	952
därav, i %, i (på)									
enskilt hem	49,9	19,6	50,0	80,6	83,1	87,8	86,7	89,7	87,6
barnhem	49,6	81,5	61,3	14,6	12,0	4,3	4,6	2,1	4,0
annan anstalt	9,8	7,2	12,0	12,7	10,1	11,3	11,7	11,1	13,3
Övriga städer	8 178	3 559	1 186	563	409	401	656	508	896
därav, i %, i (på)									
enskilt hem	57,6	35,3	55,9	75,1	78,5	78,8	81,6	83,3	86,4
barnhem	39,4	66,8	49,7	16,0	11,7	7,0	5,9	4,3	3,5
annan anstalt	9,4	4,8	8,9	13,5	15,6	18,2	14,6	15,2	11,9
Övriga kommuner	8 522	2 082	1 216	758	648	665	954	667	1 532
därav, i %, i (på)									
enskilt hem	73,8	49,7	65,4	79,9	82,4	85,6	85,0	85,9	89,1
barnhem	19,5	49,7	32,7	10,4	8,0	4,4	3,2	1,8	1,6
annan anstalt	9,6	4,6	9,0	12,8	11,6	11,6	13,6	13,0	9,7

¹ Exkl. barn för vilka beslutet ej verkställts.

Placeringen av de från föregående år kvarvarande barnen skiljer sig avsevärt från den som förekommer bland de nytillkomna, vilket framgår av samma tabell. (För 38 barn har beslutet ej verkställts.) 78 % av barnen har vårdats i enskilda hem men blott 16 % på barnhem. Inom såväl städer som landskommuner är andelen vårdade i enskilt hem hög (75 % resp. 82 %). Andelen barn på barnhem är högre i storstäderna (23 %) än i landskommunerna (10 %), medan andelen på annan anstalt är ungefär lika hög i städerna och på landsbygden eller ca 12 %.

Av de nytillkomna barnen var 53 % av dem som vårdats i enskilt hem från ofullständiga hem, medan 34 % var av uä-börd. För de från föregående år kvarvarande var motsvarande procenttal 59 resp. 51.

I tabell N redovisas de samhällsvårdade barnen, för vilka beslutet trätt i kraft, fördelade efter året för omhändertagandet och placering. Andelen barn i enskilda hem inom alla de tre grupperna

ökar med vårdtidens längd, medan andelen på barnhem på motsvarande sätt minskar. Även andelen på annan anstalt ökar, fastän mindre starkt och mera ore-gelbundet.

Tabellen visar också att av de samhällsvårdade barnen i de tre största städerna ca 3 800 eller 46 % omhändertagits under året mot i övriga städer ca 42 % och på landsbygden ca 24 %. Omhändertagna år 1953 eller tidigare var 32 % i de tre största städerna, 35 % i övriga städer och 52 % i landskommunerna. Detta visar att samhällsvårdens uppgift i de större städerna i större utsträckning är att lösa en akut nödsituation än på övriga håll.

Vårdtidens längd. Under år 1956 upphörde samhällsvården för 9 600 barn. Barnens ålder framgår av nedanstående tablå.

	Antal	%
— 3 år	3 840	40,0
4— 6 ”	1 821	19,0
7— 9 ”	1 231	12,8
10—12 ”	889	9,3
13— ”	1 819	18,9
Tillhopa	9 600	100

Tab. O. För samhällsvård omhändertagna barn för vilka vården upphört år 1956 fördelade efter året för omhändertagandet

	Antal	därav, i %, omhändertagna år						Omhändert. antal år
		1956	1954-1955	1951-1953	1948-1950	1944-1947	1943 el. tid.	
Sthlm, Gbg o. Malmö .	3 993	65,8	21,1	5,2	2,6	2,8	2,5	1,8
Övriga städer	3 544	62,4	22,1	5,8	3,8	3,2	2,6	2,0
Övriga kommuner	2 063	38,0	23,6	11,5	6,1	7,6	8,3	3,7
Summa	9 600	58,6	23,1	6,8	3,8	4,0	3,8	2,3

40 % av de barn för vilka samhällsvården upphörde var således ej fyllda 4 år. Inom de övriga åldersgrupperna avtar andelen för att åter öka i åldern 13 år och däröver.

I tabell O är de barn, för vilka samhällsvården upphört fördelade efter året för omhändertagandet. Det framgår av denna att i Stockholm, Göteborg och Malmö samt i övriga städer 66 % resp. 62 % av barnen omhändertagits år 1956. Motsvarande andel i landskommunerna är 38 %. Genomsnittligt har de barn för vilka samhällsvården upphört varit omhändertagna 2,3 år. I städerna är vårdtiden kortare än på landsbygden (1,9 år resp. 3,7 år). Av tabellen framgår också, att 8 % av barnen på landsbygden varit omhändertagna 13 år eller längre mot blott 2—3 procent i städerna. Detta visar ånyo att den situation som föranleder omhändertagandet är av annan karaktär i städerna än på landsbygden.

Vårdkostnader för omhändertagna barn

Uppgifterna från barnavårdsnämnderna om vårdkostnaderna för de omhändertagna barnen avser kommunernas direkta bruttoutgifter för deras vård, oavsett om utgifterna ersätts från annat håll eller ej. Vårdkostnaderna avser dels inackorderingsavgifter i enskilda hem och

avgifter för den direkta vården på barnhem, sjukhus o. dyl., dels andra kostnader i samband med vården, t. ex. resor, utrustning o. dyl. Vad kostnaderna för vården på anstalt beträffar bör observeras att dessa endast avser dem som utgår enligt fastställd taxa, ej de kostnader kommunerna i övrigt som huvudmän bestrider för barnhem, sjukhus etc. och som givetvis uppgår till ett betydligt större belopp. De totala vårdkostnaderna fördelade på skyddsuppfostran, samhällsvård samt bådadera för ett antal år framgår av nedanstående tablå. Denna utvisar att av totalkostnaden ca 81 % kommer på samhällsvården medan blott 18 % faller på skyddsuppfostran.

	Kostnader (1 000 kr) för barn och ungdom som varit föremål för			
	skydds- upp- fostran	samhälls- vård	båda- dera	Summa
1946	2 403	8 413	56	10 872
1950	2 192	10 651	86	12 929
1954	3 367	16 055	131	19 553
1955	3 500	15 939	121	19 560
1956	3 676	16 314	173	20 163

Av vårdkostnadernas totalsumma, 20,1 milj., år 1956 kom 13,4 milj. på städerna, av vilka de tre största svarade för 7,0 milj.

Huvudparten av vårdkostnaderna utgörs av vårdavgifter till enskilda eller anstalter. Dessa uppgick till 18,7 milj. kr medan resten 1,4 milj. kr var utgifter för utrustning, resor o. dyl. Antalet barn

för vilka vårdavgifter redovisats var för barn och ungdom som varit föremål för skyddsuppfostran ca 3 700 eller drygt 50 % av samtliga och för de samhällsvårdade ca 22 400 eller 90 %. Vårdkostnaderna på ungdomsvårdsskolorna bestrides helt av statsmedel. För dessa ungdomar har kommunerna inga vårdavgifter men väl »andra kostnader». För de ungdomar för vilka vårdavgift erlagts var avgiften för de skyddsuppfostrade genomsnittligt 81 kr per månad och för de samhällsvårdade 82 kr per månad. Motsvarande för andra kostnader var för de skyddsuppfostrade 24 kr per månad och för de samhällsvårdade 18 kr per månad.

Fosterbarn

Enligt barnavårdslagen är barn under 16 år som fostras i annat enkelt hem än hos föräldrarna eller hos särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet, att betrakta som fosterbarn. Dessa barn står under barnavårdsnämndens tillsyn. I vissa fall kan nämnden besluta om förlängd tillsynstid, dock högst 2 år. Utöver fortlöpande kontroll av fosterbarnen och fosterhemmen har nämnden att motta anmälningar om mottagande av fosterbarn. Nämnden undersöker hemmets lämplighet och, om resultatet av undersökningen tillåter det, godkänner hemmet som fosterhem.

Undantagna från bestämmelserna om fosterbarnsvård är barn som omhändertagits för skyddsuppfostran eller samhällsvård och vistas inom den omhändertagande nämndens verksamhetsområde. Undantagna är vidare samtliga barn som omhändertagits av Stockholms stads barnavårdsnämnd och placerats i fosterhem i andra kommuner. Detta beror på att denna barnavårdsnämnd i de ak-

tuella kommunerna har särskilda kontrollanter samt fosterhemsinspektörer som regelbundet besöker hemmen.

Antal fosterbarn, ålder m. m. Under år 1956 kan antalet fosterbarn beräknas ha uppgått till ca 37 700 mot ca 38 000 föregående år. Av dessa var 7 656 omhändertagna för skyddsuppfostran eller samhällsvård och placerade i enskilt hem inom den kommun, vilkens barnavårdsnämnd beslutat om åtgärden samt ca 2 558 barn vilka omhändertagits av Stockholms stads barnavårdsnämnd och placerats utom Stockholm. Fosterbarn tillhörande sistnämnda två grupper är som nämnts undantagna från lokal fosterbarnstillsyn. Återstår således ca 26 500 barn vilka kan sägas vara fosterbarn i egentlig bemärkelse. Av dessa kan ca 11 500 beräknas vara sådana som omhändertagits och placerats inom annan barnavårdsnämnds verksamhetsområde, samt ca 16 000 icke omhändertagna fosterbarn.

Denna redogörelse bygger i fortsättningen på de uppgifter barnavårdsnämnderna lämnat om dessa 26 500 barn. Analysen grundar sig endast på 1/5-del av dessa fosterbarn, varför de i tabeller och text givna absoluta talen erhållits genom en uppmultiplicering med fem.

Av fosterbarnen var, som framgår av tabell P, 5 700 eller 22 % nytillkomna under år 1956. Av dessa var 40 % ej fyllda 4 år och 56 % ej fyllda 7 år.

Något över hälften av de nytillkomna var pojkar. Likaså var drygt hälften (51 %) av barnen födda utom äktenskapet. Andelen uä-barn är högst i de lägsta åldrarna (86 % under 1 år) och avtar med stigande ålder. 2 600 eller 45 % av de nytillkomna fosterbarnen bereddes plats hos släktingar.

Åldersfördelningen bland de 26 500

Tab. P. Fosterbarn fördelade efter ålder, kön och börd 1956

	Nyttillkomna	därav, i %, pojkar	uä-barn	Avgångna	därav, i %, pojkar	uä-barn	Samtliga	därav, i %, pojkar	uä-barn
— 1 år	760	53,9	85,5	95	42,1	94,7	820	53,0	73,8
1— 3 "	1 530	46,4	63,7	1 100	50,0	69,1	3 900	50,5	69,7
4— 6 "	940	51,6	43,1	660	53,0	47,0	3 860	49,5	58,8
7— 9 "	975	52,3	37,4	560	51,8	36,6	4 830	52,4	51,2
10—12 "	855	55,0	44,4	550	49,1	36,4	5 755	52,3	50,2
13— "	720	50,0	30,6	2 095	47,3	41,8	7 330	50,5	42,0
Summa	5 780	51,0	51,8	5 060	49,2	48,2	26 495	51,2	53,0

fosterbarnen framgår likaså av tabell P. 67 % av barnen är i eller över skolåldern och 49 % över 10 år. Ungefär hälften av barnen är pojkar och något mer än hälften (53 %) är av utomäktenskaplig börd. Andelen utomäktenskapliga barn i de äldre åldersgrupperna är något högre för samtliga fosterbarn än för de nyttillkomna. Detta visar att uä-barnen tillbringar längre tid i fosterhem än iä-barnen. Ca 6 % av fosterbarnen är av utländsk börd.

Vad beträffar de under året avgångna fosterbarnen framgår även deras åldersfördelning av tabell P. Avgången är koncentrerad till åldrarna över 13 år, där 41 % återfinns. Ca 30 % av fosterbarnen

var i 16-årsåldern, dvs. den ålder då tillsynen som regel upphör. Av de avgångna barnen var i åldern under 4 år drygt 70 % av utomäktenskaplig börd.

Fosterhemmen. Som framgår av efterföljande tablå vistades något mer än hälften av barnen hos släktingar, dvs. hem som förestås av mor- eller farföräldrar, syskon eller föräldrars syskon. För ca 16 600 eller 63 % av dessa barn uppges anhörig, t. ex. moder, ha anskaffat fosterhemmet och för 37 % allmänt organ, t. ex. barnavårdsnämnd. Uppgifterna ger vid handen att i de fall mödrarna själva anskaffat hemmet betyd-

Tab. Q. Fosterbarn i olika åldrar fördelade efter fostermoderns ålder 1956

	Antal fosterbarn	därav, i %, i nedanstående ålder, år				
		—29	30—39	40—49	50—59	60—
Släkt, samtliga ¹	13 960	3,2	7,8	22,2	37,4	29,4
därav i åldern						
— 3 år	1 635	6,7	15,0	40,7	31,2	6,4
4— 6 "	2 155	3,9	6,5	32,7	41,3	15,5
7— 9 "	2 900	2,1	7,4	24,7	41,6	24,2
10—12 "	3 455	1,9	8,1	16,4	38,9	34,7
13— "	3 815	3,3	5,5	11,8	33,3	46,1
Ej släkt, samtliga ¹	12 320	6,0	26,9	35,2	25,3	6,6
därav i åldern						
— 3 år	3 040	15,6	53,0	26,8	4,1	0,5
4— 6 "	1 660	6,0	30,1	47,9	14,5	1,5
7— 9 "	1 890	1,6	23,3	46,0	25,4	3,7
10—12 "	2 290	2,0	18,1	35,2	37,8	7,0
13— "	3 440	2,5	10,2	30,7	41,0	15,7

¹ Exkl. barn vars fostermoderns ålder ej var känd.

Tab. R. Fosterbarn för vilka vårdavgift utgår fördelade efter vårdavgiftens storlek

	Sthlm, Göteborg, Malmö	Övriga städer	Lands- kommuner	Hela riket
Antal fosterbarn	2 615	6 260	17 620	26 495
därav med avgift	1 465	3 590	12 100	17 155
därav, i %, med månadsavgift av				
högst 29 kr	2,4	3,2	4,0	3,7
30—59 "	35,2	40,4	39,7	39,4
60—99 "	25,6	44,4	47,5	45,0
100 kr el. högre	36,9	12,0	8,8	11,9
Medelvårdavgift, per mån. kr.....	89	66	64	66
därav hos släktingar	74	58	53	56

ligt oftare, eller i ca 80 % av fallen, barnet kommer till släktingar än då allmänt organ varit förmedlare, vilket framgår av nedanstående tablå.

	Antal	därav, i %, hos släkt	ej släkt
Anhörig.....	16 585	79,6	20,4
Allmänt organ..	9 910	8,6	91,4
Totalt	26 495	53,0	47,0

Tabell Q visar att de fostermödrar som är släkt med barnen skiljer sig avsevärt från övriga fostermödrar vad åldern beträffar. Det framgår att blott 1/10 av de förra var under 40 år, medan i det närmaste 1/3 av de mödrar som ej var släkt med sina fosterbarn uppnått denna ålder. Beträffande fostermödrar som var över 60 år var ca 30 % släkt med fosterbarnen, medan 7 % ej var släkt med sina fosterbarn. Bland de äldre fostermödrarna vilka var släkt med barnen är det dessutom betydligt vanligare att yngre barn tas emot än hos icke släktingar.

Av nedanstående tablå framgår att i ca 70 % av fosterhemmen finns inga andra hemmavarande barn under 16 år än fosterbarnet. Andelen är något högre då fostermodern är släkt med barnet (ca 75 %), vilket torde bero på att far- och morföräldrar i stor utsträckning tar hand om sina barnbarn.

	Antal	därav släkt	ej släkt
Fostermödrar	26 495	14 050	12 445
därav, i %, med			
0 barn	69,7	74,4	64,3
1 "	19,8	15,9	24,1
2 el. fl. barn ..	10,5	9,6	11,6

Vårdkostnaden för fosterbarn. För 17 155 eller 65 % av fosterbarnen föreligger uppgift om att vårdavgift (= månadsavgift) utgår. Denna utgjorde år 1956 13,7 milj. kr. Andelen barn med månadsavgift är ungefär lika stor bland barn hos släktingar som hos övriga. I undantagsfall har noterats att vårdbeloppet varierar eller har engångskaraktär. För ca 30 % av barnen utgår ingen avgift.

Enligt tabell R uppgick vårdavgifternas storlek (för de vårdavgiftsbetalande) i genomsnitt till 66 kr per månad mot 62 kr under föregående år. Vårdavgiften var avsevärt högre i de tre största städerna, 89 kr, än inom övriga områden. I hem på landsbygden där det övervägande antalet fosterbarn befinner sig var medelvårdavgiften 64 kr. Avgiften i släktingars hem ligger i genomsnitt ca 20 kr lägre per månad än i övriga hem.

Sedan år 1948 har vårdavgiften (fosterlegan) varje redovisningsår ökat och var 1956 nästan dubbelt så hög som år

År	0—6 år	7—13 år	14—17 år	18—20 år	Tillhopa
1940	605 800	602 000	393 600	342 900	1 944 300
1946	811 900	594 200	343 000	274 700	2 023 800
1950	863 800	696 400	329 900	261 000	2 156 100
1954	781 200	844 200	365 900	252 000	2 243 300
1955	763 800	871 000	376 400	259 200	2 270 400
1956	751 800	878 600	396 900	268 400	2 295 700

1948 (1948 34 kr och 1956 66 kr). Utöver denna vårdavgift erhåller också fostermodrarna allmänt barnbidrag för barnen, vilket belopp icke redovisats i denna statistik.

Allmän översikt

Antalet barn i åldern under 21 år, dvs. i de åldrar där ingripande från barnavårdsnämndens sida kan förekomma, har starkt ökat sedan år 1940, vilket framgår av efterföljande tablå.

Totalt har antalet barn mellan 1940 och 1956 ökat med ca 350 000 eller 18 %. Den låga nativiteten på 1930-talet och motsvarande höga under förra hälften av 1940-talet medförde stora förändringar i antalet barn i olika åldersgrupper. Antalet barn under skolåldern ökade från 1940 till 1950 med ca 42 % för att senare åter avta. Omvänt är förhållandet för barn och ungdomar mellan 14 och 21 år, där antalet var lägst omkring år 1950 för att sedan åter växa, dock utan att ha nått upp till samma antal som 1940.

Med dessa siffror som bakgrund bör

efterföljande tablå över antalet barn och ungdomar ses. Oaktat antalet barn ökat, har det totala antalet som varit föremål för barnavårdsnämndernas ingripande (samtliga) varit relativt konstant. Detta antal var år 1940 ca 39 000 och år 1956 ca 41 000. Av tablå framgår vidare att antalet barn omhändertagna för skydds- och uppfostran år 1940 var ca 6 500 och år 1956 ca 7 000. Det högsta antalet noterades för 1946 då ca 7 900 barn var omhändertagna. Samhällsvårdens utveckling visar i stort sett samma bild. Bortsett från att antalet omhändertagna mellan åren 1940 och 1946 minskade med ca 5 000 till ungefär 25 000, har antalet sedan dess varit relativt konstant.

Ovan har talats om de barn som någon gång under resp. år varit föremål för samhällsvård eller skyddsuppfostran. Det antal som blivit omhändertagna (nyttillkomna) resp. år redovisas också i tablå. Med ett undantag, de för skydds- och uppfostran omhändertagna, visar icke heller dessa siffror några större variationer år från år.

Antalet för skydds- och uppfostran omhändertagna har sedan 1940 t. o. m.

År	Antal barn och ungdomar			föremål för skydds- och uppfostran eller samhällsvård (samtliga)			föremål för förebyggande åtgärder eller omhändertagande	under tillsyn som fosterbarn ²
	föremål för förebyggande åtgärder	som omhändertogs under året (nyttillkomna)	1Hela antalet	Skydds- och uppfostran	Samhällsvård	1Hela antalet		
1940.....	2 920	1 010	6 157	7 137	6 516	30 021	36 453	27 105
1946.....	4 583	989	6 916	7 867	7 922	25 539	33 333	29 198
1950.....	5 372	1 077	9 239	10 269	7 098	25 741	32 665	34 593
1954.....	8 420	966	9 721	10 629	6 637	26 107	32 597	31 249
1955.....	8 970	1 074	9 505	10 511	6 677	25 508	32 029	30 133
1956.....	9 463	1 398	9 534	10 840	7 014	25 155	31 985	29 053

¹ utgör nettoantalet (utan dubbelräkning) — ² inkl. stockholmsbarn i andra kommuner

1955 varit omkring 1 000 per år. År 1956 ökade dock antalet till närmare 1 400 eller med 30 %.

Beträffande utvecklingen av de för samhällsvård omhändertagna (nyttillkomna) framgår av tabblån, att antalet successivt ökat mellan åren 1940 och 1953 med totalt 65 %, eller från 6 157 till 10 142. År 1954 och 1955 minskade antalet men är efter en obetydlig ökning 1956 fortfarande ca 55 % större än 1940.

De barn mot vilka barnavårdsnämnderna ingripit med förebyggande åtgärder har stigit avsevärt i antal. Deras numerär som 1940 var 2 900 har för varje år ökat och uppgick år 1956 till ca 9 500, alltså en ökning med över 200 %. En del av denna ökning torde kunna tillskrivas kommunsammanslagningen och den i samband därmed effektivare redovisningen av dessa barn. Förebyggande åtgärder tillgrips vid smärre uppförandebriker, medan omhändertagande för skyddsuppfostran blir aktuell vid gravare sådana eller då de förebyggande åtgärderna inte visat sig ha positiv verkan. Uppförandebriker hos barn och ungdom

gav barnavårdsnämnderna anledning att år 1940 göra ca 3 900 ingripanden mot 10 860 år 1956, vilket innebär en ökning med över 150 %. I vissa fall förekommer dubbelräkning på så sätt att barn som under året blivit föremål för förebyggande åtgärder senare under samma år kan ha omhändertagits. Så förekommer blott i mindre utsträckning, ca 3 %, varför man kan bortse därifrån i detta sammanhang.

I nedanstående tablå är antalet barn som varit föremål för förebyggande åtgärder samt barn som under ett visst år omhändertagits (nyttillkomna) för skyddsuppfostran och samhällsvård ställda i relation till hela antalet barn i vissa åldrar. Vid förebyggande åtgärder har relationstalen beräknats på antalet per 1 000 barn under 21 år, vid skyddsuppfostran per 1 000 barn under 18 år och vid samhällsvård per 1 000 under 16 år.

	1940	1946	1950	1955	1956
Förebyggande åtgärder	1,5	2,3	2,5	4,0	4,1
Skyddsuppfostran.	0,6	0,6	0,6	0,5	0,7
Samhällsvård	4,4	4,4	5,3	5,2	5,2

II. Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott år 1956

Barnavårdsmannaförordnanden. Allt sedan år 1917 skall barnavårdsman alltid förordnas för barn med utomäktenskaplig börd. År 1940 gavs det också möjlighet för barnavårdsnämnd att förordna barnavårdsman för barn med inomäktenskaplig börd, såvida endast en av föräldrarna har omvårdnaden om barnet och denna själv gör framställning till nämnden. I vissa fall kan nämnden, även utan att framställning görs, förordna om barnavårdsman. Uppdraget att vara bar-

navårdsman upphör när barnet fyller 18 år, men förordnandet kan förlängas utöver denna ålder (till 21 år) liksom även upphöra dessförinnan, om förhållandet det kräver eller medger.

År	Iä-barn	Uä-barn	Tillhopa	Per 1 000 barn — 18 år
1940	3 548	95 355	98 903	62
1946	9 589	85 135	94 724	55
1954	29 861	87 304	117 165	62
1955	32 175	87 809	119 984	63
1956	34 459	88 862	123 321	65

Tab. S. Antalet barnavårdsmannaförordnanden år 1956, länsvis

	Barnavårdsmannaförordnanden vid 1956 års slut	
	Antal	Per 1 000 inv. —18 år ¹
Stockholms stad...	14 538	86,8
Stockholms län	6 270	63,5
Uppsala »	2 848	69,2
Södermanlands »	3 501	60,4
Östergötlands »	5 760	61,4
Jönköpings »	2 606	35,3
Kronobergs »	1 549	36,7
Kalmar »	3 233	49,3
Gotlands »	1 246	69,5
Blekinge »	2 195	52,3
Kristianstads »	3 904	53,8
Malmöhus »	11 683	77,7
därav Malmö ...	5 058	106,0
Hallands »	1 699	38,4
Göteb. o. Bohus »	8 142	58,0
därav Göteborg .	6 003	69,5
Älvsborgs »	4 657	49,4
Skaraborgs »	2 790	41,8
Värmlands »	5 106	70,8
Örebro »	4 686	74,2
Västmanlands »	4 498	79,5
Kopparbergs »	5 389	76,1
Gävleborgs »	7 104	92,0
Västernorrlands »	7 040	86,0
Jämtlands »	4 232	99,3
Västerbottens »	3 962	52,6
Norrbottnens »	4 683	54,4
Tillhopa	123 321	65,1
därav städer	63 940	75,6
landsbygd ..	59 381	56,6

¹ Enligt 1950 års folkräkning.

Antalet barn med förordnad barnavårdsman vid slutet av ett antal år framgår av tablan nederst å sid. 27.

Ökningen av antalet barn med förordnad barnavårdsman kommer som synes på iä-barnen. Medan antalet uä-barn sedan mitten av 1940-talet varit relativt konstant har antalet iä-barn ökat med två å tre tusen per år.

Av tablan framgår också att i genomsnitt 65 av 1 000 barn i åldern under 18 år har förordnad barnavårdsman. Denna frekvens varierar inom olika områden, vilket framgår av tabell S. Av de tre största städerna har Malmö det största antalet förordnanden per 1 000 barn

(106,0), följt av Stockholm (86,8) och Göteborg (69,5). Av länen har Jämtlands län (99,3), Gävleborgs (92,0) och Väster-norrlands län (86,0) det största antalet, medan detta är lägst i Jönköpings (35,3), Kronobergs (36,7) och Hallands län (38,4). Av barnen i städerna har i genomsnitt 75,6 av 1 000 barn under 18 år förordnad barnavårdsman mot på landsbygden 55,6.

De inomäktenskapliga barnens familjeförhållanden belyses i nedanstående tablä.

	Antal	%
Iä-barn med barnavårdsman	34 459	100
därav på grund av		
söntring	617	1,8
hemskillnad	5 971	17,3
äktenskapsskillnad	27 376	79,4
vårnaden fräntagen en av föräldrarna (samboende)	63	1,4
en av föräldrarna död ...	432	

Mer än 3/4 av barnen hade alltså föräldrar vilkas äktenskap upplösts genom skilsmässodom och drygt 1/6 föräldrar som levde under hemskillnad. Av de inomäktenskapliga barnen har på landsbygden 1,2 % och i städerna 2,8 % förordnad barnavårdsman.

Fastställande av faderskap. En av barnavårdsmannens funktioner är att söka få faderskapet till utomäktenskapliga barn fastställt. Av de närmare 90 000 uä-barnen med förordnad barnavårdsman hade drygt 80 000 eller 91 % faderskapet fastställt. För 86 % av dessa hade detta skett genom erkännande och för 14 % genom dom. För närmare 8 000 uä-barn var faderskapet ej fastställt. Dessa barns ålder framgår av följande tablä.

De barn för vilka faderskapet ej är fastställt är betydligt yngre i städerna än på landsbygden. I städerna saknades för barn under 1 år vid årets slut fastställt faderskap för 37 % mot på landsbygden 20 %. Av uä-barn födda 1954—55 har

	Antal	%	därav städer	%	lands- bygd	%
Uä-barn utan fastställt faderskap	7 964	100	4 364	100	3 600	100
därav i åldern						
— 1 år	2 364	29,7	1 631	37,4	733	20,4
1—2 år	1 272	16,0	784	18,0	488	13,6
3—15 år	3 930	49,3	1 763	40,4	2 167	60,2
16 år och däröver	398	5,0	186	4,3	212	5,9

vid slutet av år 1956 (barnens ålder ett men ej tre år) i städerna 18 % och på landsbygden 14 % faderskap ej fastställt.

Barnavårdsmän. Antalet barnavårdsmän var vid slutet av år 1956 1 747 mot 1 826 året innan. Som framgår av nedanstående tablå, som visar fördelningen på stad och landsbygd samt antalet förordnanden per barnavårdsman under ett antal år, sker en fortgående minskning av antalet barnavårdsmän.

Antal förordnanden (dvs. barn) per barnavårdsman har ökat kraftigt, i städerna från 67 år 1940 till 201 år 1956 och på landsbygden från 11 till 42. Att skillnaden mellan stad och landsbygd är så stor beror på att förordnandet i städerna ofta ges kommunala tjänstemän, vilkas huvudsakliga syssla är att fungera som barnavårdsman.

Ytterligare en olikhet mellan stad och landsbygd vad barnavårdsmannainstitutionen beträffar framgår av tablån. Medan i städerna ca 81 % av barnavårdsmännen är kvinnor är motsvarande på landsbygden 32 %. Av samtliga 1 747 barnavårdsmän var vid slutet av år 1956 1 033 eller 59 % män.

	År					
	1940	1946	1952	1954	1955	1956
<i>Städer</i>						
Antal barnavårdsmän	547	424	341	334	331	318
därav, i %, kvinnor	53,7	62,3	73,0	77,5	79,5	81,1
Antal förordnanden per bvmän ..	67	98	160	177	186	201
<i>Landsbygd</i>						
Antal barnavårdsmän	5 774	3 958	1 798	1 582	1 495	1 429
därav, i %, kvinnor	10,7	16,9	24,7	28,1	29,6	31,9
Antal förordnanden per bvmän ..	11	13	31	37	39	42

Underhållsbidragens storlek. Socialstyrelsen har under 1957 verkställt en undersökning om underhållsbidragens storlek för de iä- och uä-barn, som stod under barnavårdsmannatillsyn vid utgången av 1956. En utförlig redogörelse har publicerats i Sociala Meddelanden 1957, nr 11.

Undersökningen av underhållsbidragen har omfattat ett urval (1/30) av alla de inom- och utomäktenskapliga barn, som stod under tillsyn av förordnad barnavårdsman den 31 december 1956 och som var födda under åren 1938—56. För vart och ett av dessa barn har från barnavårdsnämnderna inhämtats uppgifter om barnen, föräldrarna, underhållsbidragen och bidragsförskotten. När det gäller underhållsbidragens och bidragsförskottens storlek, är det att märka att undersökningen avser tiden före 1957.

Inalles har erhållits uppgifter om 1 102 inomäktenskapliga och 2 557 utomäktenskapliga barn, utgörande ca 3,3 % av samtliga barnavårdsmannaskap vid utgången av 1956.

Underhållsbidrag åtnjöts ej i december 1956 av samtliga barn, som ingick i undersökningen. I en del fall var un-

	Iä- barn	Uä- barn
Hela antalet barn	1 102	2 557
Däruv, i %		
1. utan u-b. i dec. 1956		
a) u-b. ej fastställt, fadern okänd	—	8,5
b) u-b. fastställt, övriga	5,3	1,4
c) u-b. fastställt, fadern senare avliden	1,2	1,3
d) u-b. fastställt, föräldrar sammanboende	0,1	12,5
e) u-b. fastställt, men barnet har uppnått den ålder då u-b. ej utgår ...	4,6	4,6
2. med u-b. i dec. 1956		
a) engångsbidrag	—	0,6
b) periodiskt understöd	88,7	71,0

derhållsbidraget icke fastställt till följd av att faderskapetsutredningen allttjämt pågick eller på grund av att fadern var okänd. I andra fall var underhållsbidraget fastställt, men utgick inte på grund av att fadern senare avlidit, föräldrarna sammanbodde eller barnet uppnått den ålder, då underhållsbidrag upphört att utgå. Av ovanstående tabell framgår hur barnen fördelade sig på olika kategorier (u-b. betecknar underhållsbidrag).

Av tabelln framgår att antalet uäbarn med sammanboende föräldrar utgör 12,5 % av samtliga och antalet uäbarn med okänd fader 8,5 %. Ifrågavarande barn i hela riket kan på grundval härav beräknas uppgå i förra fallet till 11 100 och i det senare till 7 500.

Underhållsbidrag utgick i december 1956 till 89 % av de inomäktenskapliga och 72 % av de utomäktenskapliga barnen. I det stora flertalet fall utgjor-

des bidraget av periodiskt understöd (per månad).

Bidragens storlek m. m. De periodiska underhållsbidragen har ursprungligen fastställts vid mycket skilda tidpunkter såsom framgår av följande tabell:

	Iä- barn	Uä- barn
Antal	958	1 791
Däruv, i %, med u-b. fastställda		
före 1940	—	1
1940—44	3	21
1945—49	23	31
1950—56	74	47

Det är en avsevärd skillnad i storleken på de underhållsbidrag som fastställdes i början av 1940-talet och tio år senare. Detta belyses av följande sammanställning, som visar barnens fördelning efter de under olika tidsperioder ursprungligen fastställda månatliga underhållsbidragens storlek och deras medianbelopp.

	Iä-barn			Uä-barn		
	Underhållsbidrag fastställda före 1945	1945- 49	1950- 56	före 1945	1945- 49	1950- 56
Antal redovisade barn	27	225	706	386	558	847
Däruv, i %, med u-b. per månad av						
under 30 kr	4	8	2	57	17	0
30—39 kr	41	30	5	36	54	9
40—49 »	26	25	7	4	19	15
50—59 »	26	19	24	2	7	28
60—69 »	—	10	16	1	1	21
70—89 »	—	6	26	—	1	21
90— »	—	2	20	0	1	6
Medianbelopp kr/mån	40	40	60	25	35	50

De underhållsbidrag, som fastställdes före 1945, är i fråga om iä-barnen alltför få för att kunna läggas till grund för några slutsatser. För uä-barnen finner man, att de underhållsbidrag, som fastställts under dessa år, i ca 57 % av fallen understeg 30 kr/mån. och i 93 % av fallen 40 kr/mån. Under senare hälften av 1940-talet skedde en successiv stegring av de nya bidragen. Under denna femårsperiod hade underhållsbidragen för 38 % av iä-barnen och för 71 % av uä-barnen fastställts till belopp understigande 40 kr/mån. Av de fastställda beloppen var 61 resp. 90 % lägre än 50 kr/mån. Den största förändringen har bidragen uppenbarligen undergått under 1950-talet. Då de fastställda bidragen uppgick för 62 % av iä-barnen och för 48 % av uä-barnen till 60 kr och däröver per månad. Underhållsbidrag understigande 50 kr/mån. hade 14 % av iä-barnen och 24 % av uä-barnen. I allmänhet är iä-barnens underhållsbidrag högre än uä-barnens. Detta är genomgående för samtliga ovan redovisade tidsperioder.

Medianen för de under åren 1950—56 fastställda underhållsbidragen uppgick för iä-barnen till 60 kr/mån. och för uä-barnen till 50 kr/mån. I fråga om uä-barnen är medianbeloppet för

åren 1950—56 dubbelt så stort som motsvarande belopp under åren före 1945.

Den år 1952 genomförda lagen om generell höjning av vissa underhållsbidrag medförde en betydande stegring av framför allt äldre underhållsbidrag. Genom denna lag kan de underhållsbidrag som fastställts före 1951 sägas ha blivit anpassade till 1951 års penningvärde, låt vara att den generella höjningen till följd av de schematiska beräkningsreglerna inte i samtliga fall gav full kompensation för penningvärdets fall.

Vilka bidragsbelopp som fram till tiden för undersökningens verkställande har blivit resultatet av utvecklingen på underhållsbidragens område, framgår av nedanstående tablå, där barnen fördelats efter storleken av de underhållsbidrag som gällde i december 1956.

Man finner av denna tablå att det vid utgången av 1956 alltjämt fanns ett relativt stort antal barn, vilkas underhållsbidrag utgick med tämligen låga belopp. Bland uä-barnen hade sålunda 52 % bidragsbelopp understigande 50 kr/mån. I 30 % av fallen understeg bidragsbeloppen 40 kr/mån. De inom-äktenskapliga barnen var något bättre ställda, men även ibland dem fanns icke mindre än 23 %, som hade bidrag

	Iä-barn			Uä-barn		
	Lands- bygd	Städer	Hela riket	Lands- bygd	Städer	Hela riket
Antal barn	333	625	958	909	882	1 791
Därav, i %, med u-b. per månad av						
under 30 kr	2	1	1	5	2	3
30—39 "	14	7	9	34	19	27
40—49 "	13	12	13	21	22	22
50—59 "	24	18	20	17	20	18
60—69 "	17	19	18	13	15	14
70—79 "	18	19	19	7	12	10
80—89 "	3	4	4	1	3	2
90—99 "	8	12	10	1	4	3
100— "	3	9	7	0	3	2
Medianbelopp kr/mån,	52	60	60	45	50	48

understigande 50 kr/mån. Läst är bidragsbeloppen på landsbygden.

Barnens fördelning efter den åldersgräns till vilken underhållsbidragen enligt avtal eller dom skall utgå framgår av följande översikt.

	Procentuella antalet barn med vidstående underhållstid	
	Iä-barn	Uä-barn
—16 år	30	42
17 "	20	13
18 "	45	43
19—21 "	1	—
ej uppgivet år	4	1

Bland iä-barnen är 18-årsåldern den vanligaste gränsen för underhållsbidragets upphörande, men bland uä-barnen är 16- och 18-årsåldern lika vanliga. För de flesta barnen upphör dock underhållstiden före 18-årsåldern.

Bidragsförskott. Om fader till ett utomäktenskapligt barn eller till frånskild kvinnas barn är förpliktad att betala underhållsbidrag enligt skriftligt avtal eller rättens beslut men underlåter att göra detta, så kan barnavårdsnämnden, oberoende av moderns eller barnets ekonomiska ställning, förskottera detta upp till ett visst belopp. Antalet barn för vilka bidragsförskott utbetalats under ett antal år framgår av nedanstående tabell, som också visar det genomsnittliga beloppet per barn samt de sammanlagda utgifterna för bidragsförskott. Bidragsförskott utgår till dess

År	Antal barn	Per 1 000 av samtliga barn under 16 år	Genomsnittligt belopp, kr	Totalt, 1 000 kr
1940	29 705	21,2	193	5 700
1947	25 379	15,7	194	4 900
1948	34 321	20,6	185	6 400
1953	43 545	24,3	339	14 700
1954	48 180	26,7	434	20 900
1955	51 972	30,0	431	22 424
1956	55 936	32,3	458	25 615

Tab. T. Antalet barn med bidragsförskott år 1956, länsvis

	Utbetalade bidragsförskott år 1956	
	Antal	Per 1 000 inv. —16 år ¹
Stockholms stad...	10 770	69,1
Stockholms län	3 260	35,7
Uppsala »	1 108	29,3
Södermanlands »	1 313	24,7
Östergötlands »	2 421	28,2
Jönköpings »	1 080	16,1
Kronobergs »	612	16,0
Kalmar »	1 270	21,3
Gotlands »	486	29,8
Blekinge »	989	26,0
Kristianstads »	1 349	20,5
Malmöhus »	5 339	38,9
därav Malmö ...	2 737	62,2
Hallands »	678	16,9
Göteb. o. Bohus	5 812	45,2
därav Göteborg ..	4 609	57,9
Älvsborgs »	1 875	21,8
Skaraborgs »	957	15,8
Värmlands »	2 148	32,9
Örebro »	1 670	28,6
Västmanlands »	1 561	30,0
Kopparbergs »	1 826	28,1
Gävleborgs »	2 597	36,9
Västernorrlands »	2 445	32,9
Jämtlands »	1 440	36,8
Västerbottens »	1 188	17,4
Norrbottnens »	1 742	22,2
Tillhopa	55 936	32,3
därav städer.....	36 430	46,8
landsbygd ...	19 506	20,4

¹ Enligt 1950 års folkräkning.

barnet fyllt 16 år. Antalet bidragsmottagare var under år 1956 ca 43 000.

År 1948 slopades behovsprövningen av bidragsförskotten, vilket ökade antalet barn med bidragsförskott från 15,7 per 1 000 barn under 16 år till 20,6. Relativa antalet bidragsberättigade barn var därefter tämligen konstant till år 1953 fr. o. m. vilket är en årlig ökning på ett par tre enheter kan konstateras. Det högsta belopp som år 1948 kunde utgå var 250 kr per år. Detta belopp har i ett par omgångar höjts och var 1956 600 kr, dvs. 50 kr per månad. Det är dessa förändringar mer än ett ökat

antal bidragsberättigade barn som bidragit till att öka de årliga utgifterna från 6,4 milj. kr år 1948 till 25,6 milj. kr år 1956.

I tabell T redovisas antalet bidragsberättigade barn länsvis samt inom Stockholm, Göteborg och Malmö. Relativtalen är uträknade med ledning av uppgifter om folkmängden enligt 1950 års folkräkning. De siffror som redovisas är därför något högre än i verkligheten. Av de tre största städerna har Stockholm (69,1 per 1 000 barn under 16 år) den högsta frekvensen, följt av Malmö (62,2) och Göteborg (57,9). Av barnen i städerna har 46,8 per 1 000 erhållit bidragsförskott mot endast 20,4 på landsbygden.

Av de barn som erhöll bidragsförskott var knappt hälften uä-barn. Den-

na andel är betydligt större på landsbygden (59 %) än i städerna (41 %).

Fäderna till barn för vilka bidragsförskott utgår är återbetalningsskyldiga eftersom barnavårdsnämnden endast övertagit kvinnans fordran på mannen. Under år 1956 inbetalade 32 209 fäder 12,4 milj. kr mot 11,0 milj. kr från 29 564 fäder år 1955 till barnavårdsnämnderna. Det under året återbetalda beloppet utgjorde 48 % av det utbetalda beloppet mot 49 % under år 1955.

Enligt den tidigare nämnda separatundersökningen framgår, att fäder till iä-barn i större utsträckning försummar att erlagga underhållsbidrag än fäder till uä-barn. Under 1956 utbetalades bidragsförskott till 63 % av iä-barnen mot endast 40 % av uä-barnen.

III. Barnhemmen och barnkolonierna år 1956

A. Barnhemmen

Varje landsting och stad utom landsting skall enligt 40 § barnavårdslagen svara för att inom området förefintliga behov av olika slag av barnhemsvård blir tillgodosedda. Var och en utarbetar därför en plan för barnavårdens ordnande, vilken skall underställas Kungl. Maj:t för fastställande. Till de barnhem som är upptagna i dessa planer (»barnhem inom barnhemsplan») utgår statsbidrag. Till »barnhem utom barnhemsplan» utgår i allmänhet inte statsbidrag i någon form. Nedanstående redogörelse bygger på uppgifter ur de årsredogörelser barnhemmen lämnar till socialstyrelsen, som är tillsynsmyndighet över denna verksamhet. I redogörelsen behandlas enbart de barnhem

som ingår i barnhemsplanen (207 eller ca 88 % av samtliga).

Barnhemmen indelas i fyra grupper: a) spädbarnshem, på vilka vårdas späda barn (ej fyllda 1 år), som ej åtföljs av sina mödrar; b) mödrahem, för vård av späda barn, som åtföljs av sina mödrar samt väntande mödrar; c) upptagningshem, för tillfällig vård och uppfostran samt observation av barn som fyllt 1 år samt d) barnhem för varaktig vård, för vård och uppfostran under längre tid av barn som fyllt 1 år. I några fall förekommer desutom spädbarns- och mödrahem, vilket är en kombination av a) och b) ovan.

Antal barnhem m. m. Som framgår av tabell U var antalet barnhem vid slutet av år 1956 207 stycken. Motsvarande

Tab. U. Barnhemmen vid slutet av år 1956

	Barnhem drivna av						Tillhopa	
	landsting		stad utom landsting		övriga anordnare		hem	pl.
	hem	pl.	hem	pl.	hem	pl.		
Spädbarnshem	17	441	13	348	5	140	35	¹ 929
Mödrahem	11	141	7	110	7	99	25	¹ 350
Mödra- o. sp.hem . . .	4	103	2	95	1	33	7	¹ 231
Upptagn.hem.	41	888	22	885	34	737	97	2 510
Hem f. varaktig v. . .	15	238	2	27	26	410	43	675
Samtliga	88	1 811	46	1 465	73	1 419	207	4 695

¹ Av platserna på mödra- och spädbarnshemmen var 87 avsedda för mödrar och 144 för späda barn

antal vid slutet av år 1955 var 212. Mellan ovanstående tidpunkter har 9 hem nedlagts, 4 tillkommit samt 4 ändrat karaktär. Nettoförändringen med avseende på olika typer av barnhem har resulterat i en minskning av spädbarnshemmen och hemmen för varaktig vård med två vardera samt upptagningshemmen med ett hem, medan de två övriga typerna redovisar samma antal hem.

Enligt samma tabell svarade landstingen och de landstingsfria städerna för driften av 134 barnhem (65 %), eller samma antal som föregående år. De övriga drivs av föreningar, stiftelser m. fl. Närmare hälften av barnhemmen, eller 97 hem, tillhör kategorin upptagningshem, medan endast 7 är mödra- och spädbarnshem. Av de 43 hemmen för varaktig vård sorterade endast 40 % under landsting och städer utom landsting, medan resten tillhörde föreningar, stiftelser och liknande.

Barnhemsplatsernas antal var vid slutet av år 1955 4 747. Dessa har under året nedgått med 52 till 4 695. De nedlagda hemmen representerar 123 platser och de nyöppnade 84, vilket innebär en minskning med 39 platser. Förändringar i platsantal har således skett även på vissa övriga hem.

Antalet platser på barnhemmen fördelar sig på typ resp. anordnare ungefär på samma sätt som antalet hem. 70 % av barnhemsplatserna finns på hem tillhörande landsting och landstingsfria städer, och resten (30 %) på hem tillhörande övriga anordnare, 54 % av barnhemsplatserna finns på upptagningshem. Beträffande mödra- och spädbarnshemmen, vilka är en kombination av mödra- resp. spädbarnshem, kan antalet platser (231) uppdelas på mödra- (87) resp. spädbarnshemmen (144), vilka typer av hem bör ökas med motsvarande antal platser. På liknande sätt har i fortsättningen förfarits där så varit möjligt.

Antal vårdade, beläggning m. m. Av tabell V framgår att antalet under året vårdade barn uppgick till 13 575 och antalet mödrar till ca 1 200. Om korrektion sker för barns flyttning mellan olika barnhem kan ca 13 100 barn sägas ha vårdats på barnhem under året. Av de under året vårdade barnen kvarstod vid årets slut ca 22 %. Denna andel är högst på hem för varaktig vård (46 %) och lägst för mödrahem (17 %).

Beläggningen (= medelantalet vårdade per dag i procent av antalet dispo-

Tab. V. Förändringar i antalet vårdade under år 1956

	Antal vårdade	därav utskrivna	kvarva- rande vid årets slut	Kvarvarande i % av an- antalet vårdade
Spädbarnshem ¹	3 418	2 588	830	24,3
Mödrahem ¹				
därav mödrar	1 214	994	220	18,1
barn	1 083	895	188	17,4
Upptagningshem	7 981	6 485	1 496	18,7
Hem för varaktig vård	1 093	587	506	46,3
	Samtliga 14 789	11 549	3 240	21,9
	därav barn 13 575	10 555	3 020	22,2

¹ Antalet vårdade på mödra- och spädbarnshem har fördelats på mödra- resp. spädbarnshem.

nibla platser) på barnhemmen, vilka varit öppna hela året, har under år 1956 varit 75 % mot 73 % under 1955. Som framgår av tabell X är beläggningen högst vid de landstingsfria städernas barnhem (78 %). Den genomsnittliga beläggningen vid barnhem tillhörande övriga huvudmän är 73—75 %.

Av de olika hemmen visar mödrahemmen den lägsta belägningsprocenten, 55 %, medan spädbarnshemmen har den högsta, 85 %. Av de senare har de landstingsfria städernas hem den högst noterade beläggningen med 93 %.

Barnens och mödrarnas ålder. Barn som vårdas på mödrahem, spädbarnshem samt mödra- och spädbarnshem är nästan undantagslöst under 1 års ålder.

Även de övriga hemmen har många små barn. På upptagningshemmen är, som framgår av nedanstående tablå, ca 26 % av barnen ej fyllda 3 år och 61 % är ej fyllda 7 år, medan på hem för varaktig vård 71 % av barnen är 7 år eller äldre.

	Antal barn placerade på Upptagningshem		Hem för var- aktig vård	
	Antal	%	Antal	%
1—2 år	386	25,8	50	9,9
3—6 »	519	34,7	100	19,8
7—9 »	257	17,2	89	17,6
10— »	334	22,3	267	52,8
Tillhoppa	1 496	100	506	100

De på mödrahem och mödra- och spädbarnshem intagna mödrarnas ålder framgår av tablå å sid. 36. De unga mödrarna, de som ej fyllt 20 år, utgör

Tab. X. Medelantalet vårdade per dag i % av antalet disponibla platser (genomsnittlig beläggning) på barnhem av olika slag som varit öppna hela året 1956

	Genomsnittlig beläggning på barnhem drivna av			Samtliga
	landsting	stad utom landsting	övriga anordnare	
Spädbarnshem ¹	78,6	92,9	81,5	84,5
Mödrahem ¹	45,5	66,2	62,0	55,7
Upptagningshem	74,9	71,9	72,7	73,2
Hem f. varaktig vård	72,8	86,0	79,7	77,5
	Samtliga 72,6	77,8	75,0	74,9

¹ Mödra- och spädbarnshemmens beläggning har fördelats på mödra- resp. spädbarnshemmen.

Tab. Z. Varifrån under år 1956 på barnhem inskrivna barn kommit

	Antal inskrivna barn	därav, i %, som kommit från			
		föräldrahem	fosterhem	annat barnhem	annat håll
Spädbarnshem (samt mödra- o. spädbarnshem)	2 558	45,4	1,5	7,3	45,8
Upptagningshem	6 568	86,4	6,3	2,9	4,4
Hem för varaktig vård	554	54,0	14,6	20,4	11,0
Samtliga	9 680	73,7	5,5	5,1	15,7

ca 30 % av samtliga. Under 18 år var 11 % av mödrarna.

	Antal	%
—18 år	113	11,3
18—19 år	185	18,5
20—24 »	397	39,7
25 år eller mera	305	30,5
Samtliga	1 000	100

Varifrån barnen kommer vid inskrivningen och vart de tar vägen efter utskrivningen. Av tabell Z framgår att närmare 74 % av barnen kommer från sina föräldrahem och 6 % från fosterhem. Av de övriga kommer 16 % från vad som kallas »annat håll», dvs. förlossningsanstalter, kroppssjukhus etc. medan återstoden (5 %) flyttats över från ett barnhem till ett annat. Andelen barn komma från föräldrahemmet är störst (86 %) bland barnen på upptagningshem och minst (45 %) bland barnen på spädbarnshemmen, där i stället 46 % kommit från vad som kan förmodas vara förlossningsanstalter o. dyl.

Barnen på hem för varaktig vård kommer i ca 15 % av fallen från fosterhem och i ca 20 % från annat barnhem, t. ex. från upptagningshem, eftersom den tid barnet får vård på ett sådant hem är begränsad till ca 1 år.

Av tabell A framgår att 71 % av barnen vid utskrivningen sänds till föräldrars hem medan 19 % erhåller vård i fosterhem. De övriga ca 10 %, överförs för vård till andra barnhem, sinnesslöanstalter, sjukhus etc. Av barnen på spädbarnshem och hem för varaktig vård får 32 % resp. 22 % vård i fosterhem. Denna andel är för barn på upptagningshem blott 13 % medan i stället 78 % av dessa barn kommer till föräldrars hem. Av barnen på hem för varaktig vård erhåller inte mindre än 21 % specialvård efter utskrivningen.

Personalen på barnhemmen. Antalet anställda vid slutet av år 1956 var 1 927, därav 1 772 på heltid och 155 på deltid,

Tab. Å. Varthän under år 1956 från barnhem utskrivna barn tagit vägen

	Antal utskr. barn	därav, i %, som avgått till						
		föräldra- hem	foster- hem	annat barnhem	ungdoms- vårdssk.	psyk.- hem	sinnes- slöanst.	annat håll
Spädbarnshem (samt mödra- o. spädbarnshem)	2 588	58,2	31,9	4,9	—	—	0,3	4,7
Upptagningshem	6 485	78,2	13,2	2,7	0,8	0,4	0,8	3,9
Hem f. varaktig vård	587	52,1	22,0	4,8	1,9	1,2	4,6	13,5
Samtliga	9 660	71,3	18,7	3,4	0,6	0,3	0,9	4,7

vilket framgår av nedanstående tablå, ävensom antalet anställda per 100 vårdplatser. I siffror över de anställda ingår de som uppbär lön och som kan tänkas ha mera regelbunden arbetstid, däremot ej arvodesanställda, vilket oftast gäller läkare, redogörare m. fl.

	Antal anställda (heltid)	Antal anställda per 100 vårdplatser
Spädbarnshem	413	44
Mödrahem	87	25
Mödra- och spädbarnshem	81	35
Upptagningshem	950	38
Hem för varaktig vård ..	241	36
Samtliga 1 772		38

Då det som bestämmer personalbehovet oftare torde vara hemmets platsantal än antalet vårdtagare, har i ovanstående tablå antalet heltidsanställda satts i relation till antalet platser. Som framgår disponeras i genomsnitt 38 anställda per 100 vårdplatser. Störst är personalbehovet på spädbarnshemmen med 44 anställda per 100 platser, medan det är lägst för mödrahemmen, vars relationstal är 25. Mödrahemmens låga tal torde bero på att mödrarna själva i viss utsträckning hjälper till på dessa hem.

Som nämnts har personalantalet satts i relation till antalet vårdplatser. Då beläggningen i genomsnitt blott är ca 75 % måste antalet anställda i relation till antalet vårdade vara betydligt större. Det kan beräknas att för vården av 100 barn kommer i genomsnitt något över 50 anställda. Mödrahemmen däremot kräver endast ca 40 anställda per 100 vårdade.

Barnhemmens ekonomiska förhållanden. Bruttokostnaden för barnhemsvården uppgick under år 1956 till 28,1 milj. kr mot 26,9 milj. kr år 1955. Per vård dag motsvarar detta en kostnad av 22,51

kr mot 21,30 kr år 1955. I det följande skall närmare redogöras för hur utgiften per vårddag är fördelad på olika poster m. m. De ekonomiska förhållandena bygger på uppgifter från 200 hem som varit öppna under hela året och som lämnat bearbetningsbara uppgifter.

Om från bruttokostnaden dras utgiften för personalens pensionering och personalens ersättning för kost och logi samt ersättning från annan anstalt erhålles nettoutgiften. Denna uppgick under år 1956 till 19,94 kr per vårddag mot 18,86 kr under år 1955. Som framgår av tabell Å är nettoutgiften per vårddag högst vid mödrahemmen med 21,36 kr och lägst vid hem för varaktig vård med 18,45 kr, medan vid de övriga utgiften är ca 20 kr per vårddag.

I samma tabell redovisas bruttokostnadens fördelning på olika delposter. Den största posten är avlöningar till personalen (inkl. pensionsavgifter som erlagts av barnhemmens huvudmän), vilket belopp uppgår till i genomsnitt 14,44 kr eller 64 % av den genomsnittliga bruttokostnaden. Storleken av denna post varierar avsevärt och är högst för spädbarns- samt mödra- och spädbarnshemmen med ca 15,60 kr vardera och lägst för hemmen för varaktigt vård med ca 12 kr. Av de övriga posterna är utgiften för kosthåll störst med i genomsnitt 2,97 kr. Denna är högst för mödrahemmen med 4,11 kr. Tillsammans svarar utgifterna för avlöningar och kosthåll för 77 % av den genomsnittliga bruttokostnaden per vårddag.

Som tidigare nämnts uppgick driftskostnaderna för barnhemsvården under år 1956 till 28,1 milj. kr. Dessa utgifter måste såväl för varje hem som för hela vårdformen motsvaras av inkomster av olika slag. Av tabell Ö framgår vilka olika slag av inkomster som förekom-

Tab. Ä. Utgifter per vård dag fördelade på olika poster, år 1956

	Spädbarns- hem kr	Mödra- hem kr	Mödra o. sp.hem kr	Upptag- ningshem kr	Hem för var- aktig vård kr	Samtliga barnhem kr
<i>Utgifter</i>						
Avlöningar	15,56	12,39	15,59	14,81	12,00	14,44
Expeditionskostnader ...	0,16	0,36	0,15	0,19	0,22	0,20
Diverse	0,52	1,15	0,51	0,61	0,79	0,65
Kosthåll	2,48	4,11	3,20	3,00	3,10	2,97
Värme, gas och dyl.	1,39	2,36	1,67	1,24	1,36	1,37
Tvätt och renhållning ...	0,71	0,38	0,47	0,54	0,31	0,53
Inventariers underhåll o. komplettering	0,66	1,01	0,59	1,28	1,46	1,13
Fastigheters underhåll...	0,53	1,28	0,89	0,70	1,01	0,75
Hyror	0,56	0,48	0,21	0,53	0,27	0,48
Summa utgift per vård dag	22,57	23,53	23,27	22,89	20,54	22,51
Nettoutgift per vård dag	19,66	21,36	20,49	20,31	18,45	19,94

mer samt till vilket belopp de uppgår per vård dag räknat. Vissa av dessa inkomster är fixerade. Så är förhållandet med de avgifter ett hem uppbär för meddelad vård (3 kr per vård dag) och statens bidrag (1,50 kr per vård dag, vid vissa mödrahem 3,50 kr per vård dag räknat). Att de i tabell Ö angivna beloppen inte överensstämmer med ovan angivna beror på vissa brister i redovisningen. Ersättningen från egen personal för kost och logi uppgår till i genomsnitt något över 1,60 kr per vård dag. I övrigt sker den huvudsakliga fi-

nansieringen av barnhemsvården genom landstingskommunal och annan kommunal utdebitering (att täckas av huvudman). S. k. övriga barnhemsanordnare, föreningar m. fl., erhåller bidrag från landstingen med 7,73 kr per vård dag och från de landstingsfria städerna m. fl. med 3,32 kr per vård dag.

En översikt av barnhemmens finansiering får man av efterföljande tablå, där de skilda inkomstposterna redovisas dels till sin absoluta storlek, dels till den relativa andel de utgör av totalbeloppet.

Tab. Ö. Inkomsten per vård dag fördelad på olika poster år 1956

	Landsting kr	Stad utom landsting kr	Övriga anordnare kr	Samtliga barnhem kr
<i>Inkomster</i>				
Vårdavgifter	3,14	2,57	3,02	2,92
Ersättning från egen personal	1,81	1,47	1,50	1,61
» » andra anstalter	0,05	0,01	—	0,02
» » elever	0,04	0,11	0,19	0,11
Diverse	0,02	0,21	0,26	0,15
Bidrag från staten	1,47	1,82	1,46	1,58
» » landsting som icke äger hemmet	0,09	0,01	7,73	2,32
» » stad utom landsting som icke äger hemmet	—	—	2,98	0,88
Bidrag från andra	0,09	0,14	0,34	0,18
Att täckas av huvudmannen	13,98	21,20	1,92	12,75
Summa inkomst per vård dag	20,69	27,54	19,39	22,51

	1 000-tal kronor	%
Statens bidrag	1 969	7,0
Landstingens andel	9 591	34,1
Landstingsfria städernas andel	9 595	34,2
Vårdavgifter	3 643	13,0
Ersättning från personalen ..	2 008	7,1
Övrigt	1 280	4,6
Summa	28 086	100

Av tablan framgår att större delen av barnhemsvården finansieras genom allmänna medel, i första hand från landsting och landstingsfria städer, med drygt 34 % var. Statens bidrag är blott 7 %. Allmänna medel täcker alltså till ungefär tre fjärdedelar driftsutgifterna. Från annat håll (övrigt) kommer ca 5 % (donationer, fonder etc.), medan vårdavgifterna täcker 13 % och ersättning från personalen för vissa naturaförmåner ca 7 % av driftsutgifterna.

B. Barnkolonierna

Barnkolonierna är barnvårdsanstalter för sluten vård och uppfostran av barn under sommaren eller eljest under viss begränsad del av året.

Redogörelsen i följande avsnitt bygger på de verksamhetsberättelser varje

kolonianordnare årligen skall insända till socialstyrelsen. För verksamheten år 1956 har uppgifter bearbetats från 635 kolonier med tillsammans 24 618 platser, eller något färre antal kolonier än föregående år. I allt kan antalet verk samma kolonier beräknas till ca 670.

Anordnarna utgöres företrädesvis av kommuner och barnens-dagsföreningar. Av de 635 kolonierna drevs 298 eller 47 % av kommunerna och 79 eller 12 % av barnens-dagsföreningar, vilket framgår av tabell AA. På dessa kolonier togs över 25 000 barn emot, vilket utgör ca 2/3 av samtliga de barn som under året vistades på koloni.

De flesta kolonierna är belägna inom Stockholms län (90 stycken) och Hallands län (70), medan Kronobergs och Skaraborgs län redovisar det lägsta antalet (vardera 5).

Barnens ålder framgår av samma tabell. Ca 22 % var i förskoleåldern och knappt hälften av dessa ej fyllde 6 år. 65 % var 8—11 år och 13 % över 11 år. På kommunernas kolonier utgör de yngsta barnen blott en mindre del, medan de däremot förekommer i större utsträckning på kolonier tillhörande religiösa föreningar och enskilda personer.

Tab. AA. Antalet kolonier fördelade efter ägaren samt de mottagna barnens ålder, år 1956

	Antal bearbe- tade kolonier	Antal platser	Antal mottagna barn	därav, i under 6 år	i %, i 6—7 år	i åldern 8—11 år	över 11 år	Andel (%) kolonier med pojkar och flickor samtidigt
Kommuner	298	12 625	20 027	6,6	8,6	70,3	14,5	62,1
Barnens-dagsföreningar	79	3 609	5 513	6,9	18,4	62,1	12,6	84,8
Majblomman	47	1 500	2 180	8,9	17,2	64,3	9,5	83,0
Skollovskoloniföreningar	20	743	1 115	1,1	10,2	80,4	8,3	75,0
Tbc-föreningar	27	996	1 373	3,5	13,7	71,7	11,1	85,2
Religiösa föreningar...	42	1 242	1 970	32,0	32,1	31,7	4,3	85,7
Nykterhetsföreningar..	16	458	520	6,0	12,5	73,1	8,5	81,3
Övriga föreningar	77	2 524	3 750	12,5	16,2	58,3	13,0	90,9
Industrier etc.	17	757	1 065	10,3	19,5	55,3	14,8	76,5
Enskilda personer	12	164	187	18,2	19,3	46,5	16,0	83,3
Samtliga	635	24 618	37 700	8,6	13,2	65,4	12,9	74,2

	Antal kolonier	%	Antal barn	%	därav, i %, i åldern		
					—6 år	6—7 år	8— år
—29 platser	260	40,9	9 561	25,4	15,1	20,4	64,5
30—49 »	252	39,7	14 445	38,3	8,0	12,1	79,9
50—74 »	86	13,5	6 732	17,9	2,2	5,2	92,5
75— »	37	5,8	6 962	18,5	6,7	13,2	80,1
Summa	635	100	37 700	100	8,6	13,2	78,3

Av samtliga kolonier hade ca 19 % 50 eller fler platser och 41 % färre än 30 platser, såsom ovanstående tablå visar.

Av barnen på de minsta kolonierna var ca 36 % högst 7 år. Andelen minskar till 7 % på kolonier med 50—74 platser men ökar sedan åter på de större kolonierna.

74 % av kolonierna tog samtidigt emot både pojkar och flickor. Detta är något vanligare på de mindre kolonierna än på de större. Av barnen i åldern upp till 7 år var praktiskt taget samtliga på kolonier för både pojkar och flickor medan detta gällde ca 70 % av barnen i åldern 8—11 år och knappt 60 % av de äldre barnen.

Ca 17 % av kolonierna har meddelat att epidemiska sjukdomar förekommit. Antalet barn som insjuknat i epidemiska sjukdomar uppgavs till 832 vilket motsvarar något över 2 % av samtliga de barn som var på kolonierna.

I genomsnitt vistades varje barn 37 dagar på koloni. Medelvårdtiden fördelad efter anordnare visar att barnen vistades längst på kolonier tillhörande nykterhetsföreningar (48 dagar) och enskilda personer (44 dagar). Vistelseperiodens längd är obetydligt längre på de större kolonierna. Över 60 dagars kolonivistelse hade barnen på 43 kolonier och kortare tid än en månad hade 150 kolonier. Blott 13 % av kolonierna hade angivit en vistelseperiod på mellan 40—49 dagar. Beträffande 29 kolonier, samtliga med flera grupper av barn som

avlöst varandra, har uppgift inte kunnat erhållas på grund av vistelsernas varierande längd.

Den genomsnittliga utgiften per vård dag uppgick till kr 8,83. Fördeiningen på olika utgiftsposter framgår av nedanstående tablå, som bygger på uppgifter från 618 kolonier.

	Kr	%
Kostnad per barn och dag . . .	8,83	100
därav		
avlöningar	2,55	28,9
kosthåll	3,11	35,2
lokaler	1,19	13,5
värme, lyse etc.	0,37	4,2
övrigt	1,61	18,2

Kosthåll och avlöningar till personal (som omfattar ca 4 500 personer) tar således i anspråk 5,66 kr eller 64 % av hela dagutgiften. Jämfört med föregående år har kostnaden per vård dag ökat från 8,60 till 8,83 och av delposterna har kosthållet ökat med ca 30 öre per barn och dag.

På vilket sätt koloniverksamheten finansierats framgår av tablån nedan. Från 17 kolonier har uppgifter av skilda skäl ej kunnat erhållas.

	1 000-tal kronor	%
Bidrag från staten	1 261	10,5
» » kommun	5 689	47,3
» » landsting	207	1,7
» » barnens dag	1 577	13,1
» » majblomman	443	3,7
» » solstickan	264	2,2
Övriga inkomster	2 590	21,5
Summa	12 031	100

Jämfört med tidigare år visar den relativa fördelningen mellan bidragsgivarna ingen större förändring, med

undantag av bidrag från barnens dagsföreningar som ökat från 1,2 milj. kr år 1955 till 1,6 milj. kr år 1956.

I »övriga inkomster» ingår dels avkastning av kapitalfonder, resultat av insamlingar av olika slag etc., dels ock-

så anslag från olika håll. Nykterhetsföreningar, som själva anordnar kolonier, erhåller således ofta medel från någon riksorganisation, vilket också ofta är fallet med religiösa och andra föreningar.

IV. Ungdomsvårdsskolornas elever år 1956

Antalet ungdomsvårdsskolor samt antalet elever och platser vid dessa vid

slutet av åren 1952—1956 framgår av nedanstående tablå.

År (21/12)	Antal skolor	platser	elever	därav på skolorna	villkorligt utskrivna	utackorderade
1952	23	809	1 515	663	809	43
1953	23	809	1 440	601	788	51
1954	22	806	1 404	586	725	93
1955	22	763	1 368	649	646	73
1956	22	758	1 452	698	661	93

Under år 1956 har antalet platser vid skolorna varit ungefär detsamma som föregående år. Elevantalet, som vid slutet av år 1952 var 1 515, har för varje år minskat, bortsett från att mellan åren 1955—1956 en ökning ägt rum från 1 368 till 1 452 på grund av en ökad omsättning av elever vid skolorna. Som framgår av tablå har såväl de villkorligt utskrivna som de utackorderade eleverna ökat i antal. Vid slutet av år 1956 befann sig ca 48 % av eleverna på skolorna mot ca 47 % vid motsvarande tidpunkt år 1955.

återintagna, utackorderade och utskrivna, som inträffat under år 1956, framgår av nedanstående tablå, där motsvarande tal avseende år 1955 står inom parentes:

Antal elever som under år 1956 (1955)	
nyintagits	495 (450)
återintagits efter utackordering eller villkorlig utskrivning	427 (431)
utackorderats	110 (86)
villkorligt utskrivits	699 (659)
slutligt utskrivits	309 (369)
utskrivits för avtjänande av straff	107 (98)
» för vård på annan anstalt m. m.	12 (17)

Elevernas fördelning efter ålder och kön var vid slutet av år 1956 följande:

	I skolorna			Villkorligt utskrivna eller utackorderade		
	Pojkar	Flickor	Tillhopa	Pojkar	Flickor	Tillhopa
Antal elever	490	208	698	517	237	754
därav, i %, i åldern						
9—15 år	26,3	8,7	21,1	5,6	1,7	4,4
15—18 »	54,5	49,5	53,0	61,7	38,0	54,2
18 år och däröver	19,2	41,8	25,9	32,7	60,3	41,4

Pojkarna, som utgör ca 70 % av samtliga, var som synes yngre än flickorna. Flertalet elever befann sig i åldern 15—18 år.

Eleverna har av barnavårdsnämnderna omhändertagits för skyddsuppfostran på grund av visad vanart. På vilket sätt denna vanart tagit sig ut-

	Pojkar Antal	%	Flickor Antal	%
Antal elever	1 300		581	
därav omhändertagna på grund av				
allmän svårfostran	321	24,5	195	33,6
skolkning, skolrubbing	183	14,1	63	10,8
billån	221	17,0	9	1,5
andra egendomsbrott	931	71,6	175	30,1
misshandel	55	4,2	4	0,7
sexuell vanart	67	5,2	286	49,2
vagabondering	43	3,3	37	6,4
alkoholmissbruk	83	6,4	34	5,9
annan vanart	29	2,2	3	0,5

tryck framgår av ovanstående tablå, där eleverna fördelats efter orsakerna till omhändertagandet.

Beträffande redovisningen i tablå är att anföra följande. Tablå omfattar samtliga elever på skolorna under året och sålunda icke såsom tidigare endast eleverna vid årets slut. Vidare har eleverna fördelats efter samtliga angivna vanartsfaktorer och förekommer sålunda i vissa fall under flera av de i förspalten som orsakar angivna faktorerna. Under tidigare år har fördelningen skett på basis av *en* intagningsanledning, nämligen den som bedömts vara den huvudsakliga. Fr. o. m. år 1956 har dessutom en ny vanartsfaktor medtagits, nämligen alkoholmissbruk. Men anledning härav är 1956 års siffror icke jämförbara med föregående års.

Till följd av omläggningen av redovisningen har procentsiffran för allmän svårfostran sjunkit avsevärt jämfört med föregående år, medan däremot procentsiffrorna för samtliga andra intagningsanledningar med undantag för andra egendomsbrott än tillgrepp av bilar (pojkar) stigit avsevärt.

Den vanligaste orsaken till omhändertagandet av pojkarna är egendoms-

brott (72 %), under det att sexuell vanart är den viktigaste orsaken till omhändertagande av flickorna (49 %). I gruppen »annan vanart» ingår bland annat eldsanläggning, ligabrott m. m.

De slutligt utskrivna elevernas fördelning efter den sammanlagda tid, som de vistats på ungdomsvårdsskola, varit utackorderade eller villkorligt utskrivna, framgår av nedanstående tablå, där även beräknats den genomsnittliga vårdtiden per elev för olika vård sätt.

	Vårdsätt		
	I skola	Utackorderade	Villkorligt utskrivna
Antal slutligt utskrivna elever...	309	60	303
därav vårdade nedanstående antal dagar			
— 300 ..	98	31	47
300— 500 ..	99	16	79
500—1 000 ..	72	9	108
1 000—1 500 ..	26	1	55
1 500—2 000 ..	10	2	12
mer än 2 000 ..	4	1	2
Vårdtid, medelantal dagar per elev...	557	394	688

På skolan hade eleverna i genomsnitt tillbringat ca 18 månader samt varit villkorligt utskrivna under en tid av ca 23 månader, vilket tillsammans utgör ca 3 1/2 år.